

DE NIEUWE TONEELBIBLIOTHEEK

Deze tekst is afkomstig van de online bibliotheek op www.denieuwetoneelbibliotheek.nl.

De rechten, inclusief en met name de rechten voor uitvoering, liggen voor alle teksten bij de auteur en het is dan ook verplicht om voor elke vorm van uitvoering toestemming bij de betreffende schrijver aan te vragen. Voor elke schrijver is het van groot belang om te weten of zijn teksten worden uitgevoerd, dus neem alstublieft bij elke lezing, encenering, bespreking in het onderwijs e.d. even contact op met de auteur! Het contact adres voor deze tekst is:

Schrijver	William Shakespeare
Titel	De Storm (vertaling Frank Albers)
Jaar	2013
Uitvoering	Het Nationale Toneel / Johan Doesburg

Copyright (C) 2013 by William Shakespeare

william shakespeare

DE STORM

integrale vertaling
van frank albers

Personages:

ALONZO

koning van Napels

SEBASTIAN

broer van Alonzo

PROSPERO

de rechtmatige hertog van Milaan

ANTONIO

Prospero's broer, de onrechtmatige hertog van Milaan

FERDINAND

zoon van de koning van Napels

GONZALO

eerlijke, oude raadsman

ADRIANO

& francisco edellieden

CALIBAN

wilde, misvormde slaaf

TRINCULO

nar

STEFANO

dronken dienaar

scheepskapitein

bootsman

zeelieden

MIRANDA

dochter van Prospero

ARIEL

luchtgeest

iris, ceres, juno geesten

nimfen

maaiers

Locatie:

Een onbewoond eiland

EERSTE BEDRIJF

Eerste toneel

Aan boord van een schip op zee. Geraas van een storm. Donder en bliksem.

Kapitein en bootsman op

SCHEEPSKAPITEIN

Bootsman!

BOOTSMAN

Hier, kapitein! Wat is er?

SCHEEPSKAPITEIN

Ah! Zeg aan de matrozen dat ze moeten opschieten. Vlug! Of we lopen aan de grond! Haast je, haast je!

Kapitein af

Matrozen op

BOOTSMAN

Kom, gasten, kom! Vlug! Schiet op, schiet op!! Haal dat marszeil neer. Luister naar het fluiten van de kapitein. *tot de storm* Blaas tot je barst, wind, als wij maar de ruimte krijgen.

Alonzo, Sebastiaan, Antonio, Ferdinand, Gonzalo en anderen op

ALONZO

Beste bootsman, doe je werk. Waar is de kapitein? *tot de matrozen* Laat zien dat jullie mannen zijn.

BOOTSMAN

Blijf alstublieft beneden.

ANTONIO

Waar is de kapitein, bootsman?

BOOTSMAN

Hoort u hem niet? U bemoeilijkt ons werk. Blijf in uw hutten. U helpt de storm!

GONZALO

Ja, ja, rustig maar.

BOOTSMAN

Als de zee rustig was, graag. Ga weg! Wat zouden deze woeste koppen om een koning geven? Naar uw kajuit! Stil! En stoor ons niet!

GONZALO

Goed, maar vergeet niet wie je aan boord hebt.

BOOTSMAN

Eerst ik en dan de anderen. U bent staatsraad. Als u deze elementen het zwijgen kunt opleggen en alles weer rustig maakt, dan raken wij geen touw meer aan. Laat zien wat u vermag. En als u dat niet kunt, wees dan dankbaar dat

u zo lang hebt geleefd en bereidt u zich dan in uw kajuit maar voor op het ergste wat nu zou kunnen gebeuren. Opschieten, jongens! Uit de weg, zeg ik.

Af

GONZALO

Die kerel stelt me gerust. Wie voor de galg geboren is zal niet verdrinken en deze hier is helemaal klaar voor de galg. Vrouwe Fortuna, maak van de strop die hem wacht onze reddingslijn want ons touw is niet sterk genoeg. Als hij niet voor de galg geboren is, dan ziet het er slecht voor ons uit.

Allen af

Bootsman weer op

BOOTSMAN

Strijk de steng! Vlug! Omlaag! Omlaag! Draai bij, draai bij! Ga door de wind!

Een schreeuw van binnen Krijg de tering! Zij maken meer kabaal dan de storm.

Sebastian, Antonio en Gonzalo op

Jullie weer! Wat komen jullie hier doen? Zullen we opgeven en verdrinken? Zin om te zinken?

SEBASTIAN

Krijg de pestpokken jij, brullende, godslasterlijke rothond.

BOOTSMAN

Doen jullie het dan.

ANTONIO

Val dood, godverdoms hoerenjong, onbeschofte snatertaterkakelhond! Wij zijn minder bang om te verdrinken dan jij.

GONZALO

Ik verzeker je, verdrinken doet hij niet, al was dit schip niet sterker dan een notendop en zo lek als een tochtige del.

BOOTSMAN

Trek die zeilen op! Fok- en grootzeil! Trek op! Weg van de lijkant! Naar zee, naar zee! Trek haar slaags.

Matrozen doorweekt op

matrozen

We gaan ten onder! Bid! Bid! We vergaan!

BOOTSMAN

Toch niet met een droge mond?

GONZALO

Laten we meebidden met Vorst en Prins,

we zitten in dezelfde schuit.

SEBASTIAN

Genoeg.

ANTONIO

Ons leven is in groot gevaar door dronkaards:

Die breedgesmoelde schurk – wou dat het tij

je tien keer overspoelde.

GONZALO

Hij zal hangen,
al is er in de hele zee geen druppel
die hem niet graag verzwelgen zou.
Verward geluid binnen “Genade!” –
“We lopen stuk! Vaarwel, mijn vrouw, mijn kinderen!” –
“Vaarwel, mijn broer!” – “Wij barsten! Barsten! Barsten!”

ANTONIO

Laten we met de Vorst ten onder gaan.

SEBASTIAN

Laten we afscheid van hem nemen.

Antonio en Sebastian af

GONZALO

Nu zou ik hectaren zee willen ruilen voor een stukje barre grond, dopheide,
bezemkruid, stekelbrem – maakt niet uit. Uw wil geschiede daarboven maar ik
verkiez een droge dood.

Allen af

Tweede toneel

Op het eiland, voor Prospero's kluis

Prospero en Miranda op

MIRANDA

Heeft u door uw magie, mijn liefste vader,
het water woest gemaakt, bedaar het dan.
De lucht lijkt stinkend pek te zullen spuwen
als niet de zee die naar de wolken rijst
het vuur nu dooft. Ik heb zo meegeleden
met wie ik lijden zag! Een prachtig schip,
(waar vast een edelmoedig mens in zat,
compleet vernield. Hun schreeuwen heeft
mijn hart
doorboord. De arme zielen – omgekomen.
Was ik een machtige god geweest, ik had
de zee doen zinken in de aarde voor
zij dit fraai schip en heel zijn mensenlading
verslinden kon.

PROSPERO

Beheers je. Strijk die angst
maar uit je weke hart: er ging geen haar
verloren.

MIRANDA

Wat een droeve dag.

PROSPERO

Geen haar!

Al wat ik deed deed ik uit zorg voor jou,
voor jou, mijn lieve jij, mijn dochter, jij
die niet weet wie je bent en niet waar ik
vandaan kom, die in mij niets hogers ziet

dan Prospero, heer van deze barre kluis,
jouw schamele vader.

MIRANDA

Meer te weten was

nooit mijn verlangen.

PROSPERO

Het is tijd om jou

meer uitleg te verschaffen. Geef je hand,
en neem mijn tovermantel van me. Zo,
lig daar, mijn tovermacht. Kom, droog je tranen;
het huiveringwekkend schouwspel van de schipbreuk
dat jou tot innig medelijden roerde,
heb ik door mijn magie teweeggebracht;
ik deed het wel zo veilig dat geen ziel –
nee werkelijk geen haar verloren ging
van alle mensen die jij in dat schip

hebt horen schreeuwen en al zinken zag.

Zit neer;

je moet nu meer weten.

MIRANDA

U schonk me vaak

een glimp van wie ik ben, maar hield dan in,

en liet me met mijn vruchteloze vragen,

u zei dan: "Wacht, later."

PROSPERO

Later is nu.

Gehoorzaam, luister goed. Herinner jij je

een tijd voor wij naar deze kluis hier kwamen?

Ik denk het niet, want jij was nauwelijks drie

jaar oud toen.

MIRANDA

Toch herinner ik me dingen.

PROSPERO

Wat dan? Een ander huis? Of andere mensen?

Vertel, van welke dingen bleven beelden

in jouw geheugen staan?

MIRANDA

Het is ver weg,

en meer een droombeeld, dan een zekerheid

waar mijn geheugen borg voor staat. Had ik
niet vier vijf vrouwen toen, die voor mij zorgden?

PROSPERO

Die had je inderdaad, Miranda, méér zelfs.
Maar hoe kan dit je nu nog voor de geest staan?
Zie je nog meer in je herinnering?
Weet jij nog iets van voor je aankomst hier,
weet je dan ook hoe je hier kwam?

MIRANDA

Nee, dat niet.

PROSPERO

Twaalf jaar, Miranda, twaalf jaar geleden...
toen was jouw vader hertog van Milaan,
een man met macht.

MIRANDA

Heer, bent u niet mijn vader?

PROSPERO

Je moeder, deugdzaam als geen ander, zei
dat jij mijn dochter was; je vader was
de hertog van Milaan, zijn enig kind
als een prinses, niets minder.

MIRANDA

O, mijn hemel!

Heeft iets misdadigs ons verjaagd dan, of
was het een zegen?

PROSPERO

Beide, beide, meisje.

Zoals je zegt, een misdaad joeg ons weg, maar
een zegen bracht ons hier.

MIRANDA

Nu bloedt mijn hart:

ik wek in u veel oud verdriet dat ik
vergeten was! Ga verder, alstublieft.

PROSPERO

Mijn broer, jouw oom, genaamd Antonio –
geloof me, let op wat ik zeg, geen broer
was ooit zo vals! – geen mens behalve jij
was mij zo na als hij, ik liet hem zelfs
mijn staat besturen, dat was in die tijd
het meest gegeerde rijk van allemaal,
met Prospero als hooggeachte hertog,
een man van aanzien, met een passie voor
de vrije kunsten; zo verdiept was ik
dat ik mijn broer de staat regeren liet,
en van mijn rijk vervreemdde, zo verzonken
was ik

in mijn geheime studie. Jouw valse oom –
je luistert toch?

MIRANDA

Jazeker, vader, zeker.

PROSPERO

Zodra hij wist hoe je verzoeken gunt,
hoe je ze weigert, wie je voortrekt, wie
je kort moet houden, al mijn protegés
aan zich verplicht, hun rol hertekend had,
of hen door nieuwe functies had vervangen,
toen hij eenmaal de sleutel had van ambt
en ambtenaar, bepaalde hij de toon
en zongen alle zielen wat hij horen wou;
hij was de klimplant die mijn vorstelijke stam
omwond en leegzoog. Maar je luistert niet!

MIRANDA

Jawel, mijn vader, echt!

PROSPERO

Let goed op dan.

Ik die mij verre hield van al het wereldse,
en in afzondering mijn geest verrijkte
met zaken die de meeste mensen vreemd zijn,
bracht in mijn valse broer iets kwaads teweeg;
ik schonk hem als een goede vader mijn

vertrouwen, hij gaf mij zijn trouweloosheid
die net zo groot als mijn vertrouwen was,
en dat was eindeloos. Zo werd hij meester,
niet enkel over mijn financiën,
ook over alles wat mijn macht vermocht,
hij loog zo lang en hard tot zijn geheugen
de waarheid niet meer scheidde van de leugen,
en hij ten slotte werkelijk ging geloven
dat hij de hertog was die hij verving,
met vorstelijk vertoon, gebruikmakend
van alle privileges – wat zijn eerezucht voedde –
Hoor je me nog?

MIRANDA

Al was ik doof, vader.

PROSPERO

Weg moest het scherm tussen zijn rol en hij
wiens rol hij speelde: hij en niemand anders
was hertog van Milaan! Ik, arme stakker,
vond in mijn bibliotheek mijn hertogdom;
hij acht mij tot regeren onbekwaam en sluit
uit machtshonger een pact met Napels' koning,
belooft hem jaargeld, schenkt hem lof en eer,
legt in diens kroon zijn kroontje neer, en dwingt
het hertogdom dat nooit voor iemand boog –
o arm Milaan! – tot een gênante knieval.

MIRANDA

Hemeltjelijf!

PROSPERO

Als je dit pact nu ziet
en het gevolg ervan; is dit een broér?

MIRANDA

Mijn grootmoeder treft niet de minste blaam:
soms baart een goede schoot een slechte zoon.

PROSPERO

Mijn ervvijand, de vorst van Napels, heeft
het voorstel van mijn broer geaccepteerd:
hij zou, in ruil van alle eerbewijzen,
mij en de mijnen uit het hertogdom
terstond verbannen, en mijn mooi Milaan
met alle glorie aan mijn broer vergeven;
men bracht een leger lafaards op de been,
en op een nacht, om twaalf uur, zoals
was afgesproken, opende Antonio
de poorten van Milaan; in het stikdonker
zijn wij door zijn trawanten weggejaagd,
ik en mijn huilend kind.

MIRANDA

Wat vreselijk!

Ik weet niet meer dat ik gehuild heb toen,

maar nu huil ik opnieuw; wat u vertelt
wringt tranen uit mijn ogen.

PROSPERO

Wacht, nog even,
en dan vertel ik je wat hier nu te
gebeuren staat – anders heeft dit verhaal
geen zin.

MIRANDA

Waarom hebben ze ons toen niet
meteen gedood?

PROSPERO

Heel goed, mijn kind, die vraag
had ik verwacht. Ze durfden niet, geliefd
als ik bij mijn bevolking was, hun daad
met bloed bezegelen; zij hebben hun
vergriep met zachter kleuren afgeschilderd.
Om kort te gaan: wij moesten in een sloep,
zij roeiden ons een eind in zee; daar lag
een rotte schuit, een wrak, met mast noch zeil,
geen tuig, geen takel; zelfs de ratten waren
van boord gevlucht; daar lieten ze ons achter,
wij huilden naar de zee die tot ons brulde,
wij zuchtten maar de wind had medelijden
en blies in al zijn averechtse goedheid
ons zuchten terug.

MIRANDA

Ach, wat een last ben ik
voor u geweest toen!

PROSPERO

Nee, je was een engel,
door jou heb ik het overleefd. Jouw lach
getuigde van een bovenaardse kracht –
terwijl ikzelf alleen de zee verzoutte
en kreunde van ellende – jij gaf mij
de moed om alles te trotseren wat
nog komen zou.

MIRANDA

Hoe kwamen we dan hier?

PROSPERO

Door goddelijke voorzienigheid.
We leefden van wat voedsel en zoet water,
dat 'n edele Napolitaan, Gonzalo –
die dit geheime plan moest uitvoeren –
in al zijn goedheid ons gegeven had;
hij liet ons fraaie kleren, linnengoed
en andere benodigdheden die
ons hier al vaak hebben gediend. Hij wist
hoeveel ik van mijn boeken hield en was
zo goed om uit mijn eigen bibliotheek

die banden mij te brengen waar ik meer
om gaf dan om mijn hertogdom.

MIRANDA

Die man

wil ik graag ooit ontmoeten!

PROSPERO

Ik sta op.

Stil, luister naar het einde van ons zeeleed.

Wij kwamen op dit eiland aan; en hier
heb ik, jouw schoolmeester, jou meer geleerd
dan wat prinsesjes met meer vrije tijd
van minder toegewijde meesters leren.

MIRANDA

De hemel lone 't u! Maar zeg me, vader,
dit blijft maar woelen in mijn hoofd: waarom
heeft u die storm gewekt?

PROSPERO

Voorlopig dit:

toevallig, heel toevallig heeft Fortuna,
die mij nu dierbaar is, mijn vijanden
naar deze kust gedreven; en naar ik
vermoed is er een welgezinde ster
die mij de weg wijst naar mijn doel en die
ik dus maar beter kan gehoorzamen,

wil ik mijn kansen niet verkwanselen.

En nu geen vragen meer: jij bent erg moe,
dus laat de slaap maar komen, slapen zal
je deugd doen; trouwens, keuze heb je niet.

Miranda slaapt

Kom hier, mijn dienaar, kom. Ik ben nu klaar.

Kom dichterbij, mijn Ariel, kom.

Ariel op

ARIEL

Gegroet, mijn grote meester! Ik doe al
wat u verlangt: vliegen, zwemmen, springen in
het vuur, glijden over gekrulde wolken:
geen opdracht is te zwaar voor Ariel
en al zijn handlangers.

PROSPERO

Heb jij de storm

gemaakt precies zoals ik had gevraagd?

ARIEL

Exact.

Ik ging aan boord van 't koninklijke schip;
van boeg tot middendek en ook beneden,
in elke hut ontstak ik vuur, en soms
op vele plaatsen tegelijk – ik stak
de mast, de ra, de fok apart in brand
en liet dan alle vlammen samenkomen.

Nooit heeft het hemelvuur van Jupiter,
dat voor de vreselijke donder komt,
zo vluchtig en zo snel geflitst. Het vuur
en het gekraak van knallend zwavel deden
de machtige Neptunus twifelen.
Zijn onverschrokken golven huiverden,
zijn woeste drietand beefde.

PROSPERO

Dappere geest!

Wie was zo sterk en evenwichtig dat
hij stoïcijns bleef in die chaos?

ARIEL

Niemand.

De koorts der waanzin trof hen allemaal,
wanhopig waren ze! En al wat geen
matroos was plonsde in het schuimend zout,
verliet het schip dat ik in vuur en vlam
gezet had; Ferdinand, de koningszoon,
zijn haren overeind als brandend riet,
sprong eerst en riep: "De hel is leeg en hier
zijn alle duivels!"

PROSPERO

Zo mag ik het horen!

En dat was dicht bij 't strand?

ARIEL

Vlakbij, meester.

PROSPERO

Ze zijn toch ongedeerd?

ARIEL

Geen haar gekrenkt.

De kleren die zij dragen: smetteloos,
als nieuw zo schoon. En ik heb hen, zoals
u had bevolen, groepsgewijs verspreid.
De kroonprins dreef ik heel alleen aan land,
ik gaf hem zijn gezucht als ventilatie;
een godvergeten uithoek van het eiland:
daar zit hij nu, zijn armen zo, gekruist,
heel triest te wezen.

PROSPERO

Wat heb je gedaan
met de matrozen van het koningsschip,
en met de anderen?

ARIEL

Het koningsschip
ligt veilig afgemeerd; die diepe kreek
waar u mij ooit om middernacht vroeg dauw
te halen in de spokende Bermuda's:

daar schuilt het schip, de zeelui heb ik in
het ruim gestouwd; zij waren zo vermoeid
dat ik niet eens veel toveren moest: ze sliepen
nog voor ik wegging. En de anderen,
die ik verspreid had, vonden elkaar weer,
zij varen op de Middellandse Zee,
bedroefd naar Napels terug,
in het idee dat zij hebben gezien
hoe schip en vorst vergingen.

PROSPERO

Ariel,

je deed je werk perfect. Maar er is méér.

Hoe laat is het?

ARIEL

Vorbij het middaguur.

PROSPERO

Ja, twee uur minstens. Tussen nu en zes
mogen wij beiden geen minuut verspillen.

ARIEL

Wat, nog meer werk? Voor u me weer iets vraagt,
vergeet toch niet wat u mij eerder heeft beloofd,
en nog verschuldigd bent.

PROSPERO

Hoezo? Ga je
chagrijnig doen? Wat wil je dan?

ARIEL

Mijn vrijheid.

PROSPERO

Nog voor je tijd? Geen sprake van!

ARIEL

Ik smEEK u,
vergeet toch niet hoe trouw ik u gediend heb,
ik loog nooit, maakte nooit een fout, en nooit
heb ik gezeurd. En u zou mij daarom
een vol jaar eerder laten gaan.

PROSPERO

Vergeten
van welke pijn ik jou bevrijd heb?

ARIEL

Nee.

PROSPERO

Toch wel. Jij vindt jezelf heel wat omdat
je door de zoute modder baggert,
omdat je felle noordenwind trotseert,

iets opdelft uit de aders van de aarde,
wanneer zij dichtgevroren zijn.

ARIEL

Echt niet.

PROSPERO

Je liegt, verderfelijk ding; en Sycorax,
die valse heks, door nijd en ouderdom
krom als een hoepel, ben je haar vergeten?

ARIEL

Nee, heer.

PROSPERO

Jawel! Zeg: waar was zij geboren?

ARIEL

Heer, in Algiers.

PROSPERO

Nee toch? Echt waar? Ik moet
jou elke maand vertellen wat jij was,
of je vergeet het weer. Die Sycorax,
vervloekte heks, heeft zoveel kwaad gesticht,
en zoveel griezelstreken uitgehaald, dat
Algiers, zoals jij heel goed weet, haar heeft
verbannen. Zij deed één ding dat verklaart

waarom men haar liet leven. Waar of niet?

ARIEL

Ja, heer.

PROSPERO

Dat pafferig wijf was zwanger toen ze hier
door zeelui is gedumpt. En jij, mijn slaaf,
was toen haar dienaar – heb je zelf gezegd.
En, omdat jij te fijnbesnaard was voor
haar groffe, onbetamelijke wensen
en haar bevelen weigerde, heeft zij
jou met de hulp van sterker handlangers,
en in een vlaag van tomeloze woede,
in een gespleten pijnboom opgesloten;
twaalf jaar zat jij gevangen in die wig!
Zijzelf ging in die jaren dood en liet
jou achter daar; jouw zuchten klonk als het
geruis van molenwieken. Op dit eiland
was toen geen mens, behalve dan de zoon,
het sproetig heksenjong dat hier door haar
geworpen is.

ARIEL

Ja, Caliban, haar zoon.

PROSPERO

Dat zeg ik net, suf ding. Die Caliban
werkt nu voor mij. En jij weet goed genoeg
in wat voor helse pijnen ik jou aantrof:
je kreunde zo dat wolven gingen huilen
en woeste beren slappe knieën kregen.
Het was een kwelling die verdoemden past,
en Sycorax kon jou niet meer bevrijden.
't Was mijn Kunst die, toen ik jou hoorde hier,
de pijnboom spleet en jou eruit bevrijdde.

ARIEL

Ik dank u, heer.

PROSPERO

Als jij nog één keer mort,
splijt ik een eik en prop jou in zijn bast –
kan jij weer twaalf winters janken.

ARIEL

Heer,
vergeef me, ik zal doen wat u verlangt,
en heel fraai spoken.

PROSPERO

Goed. Twee dagen nog,
en je bent vrij.

ARIEL

Daar spreekt mijn nobele meester!

Wat moet ik doen? Zeg maar. Wat moet ik doen?

PROSPERO

Zorg dat je zelf verandert in een zeenimf,
zichtbaar alleen voor jou en mij, maar door
geen enkel ander oog te zien; ga, neem
die vorm aan en kom terug – en haast je wat.

Ariel af

Ontwaak, mijn lieveling, ontwaak! Je sliep
heel diep. Ontwaak!

MIRANDA

Uw vreemd verhaal heeft mij
zo loom gemaakt.

PROSPERO

Weg met die loomheid! Kom,
we gaan naar Caliban, mijn slaaf, die nooit
een vriendelijk antwoord geeft.

MIRANDA

Hij is een schurk,
ik zie hem liever niet.

PROSPERO

We hebben hem

nu eenmaal nodig: hij zorgt voor ons vuur,
hij haalt ons hout, al wat hij doet is in
ons voordeel. Wat!? Kijk daar! Slaaf Caliban!
Stuk aarde, spreek!

CALIBAN

Caliban, ergens verborgen

Er is nog hout genoeg.

PROSPERO

Kom uit je hol, man! Ik heb werk voor jou.

Vooruit, schildpad! Waar blijf je dan?

Ariel op, vermomd als zeenimf

Fraai beeld, mijn excentrieke Ariel.

Kom, in je oor.

ARIEL

Komt voor mekaar, meester. Af

PROSPERO

Jij giftige slaaf, door Satan zelf verwekt

bij jouw vervloekte moeder: hier zeg ik!

Caliban op

CALIBAN

De giftigste dauw die ooit mijn moeder met
een ravenveer boven het stinkend drijfzand ving,
zij uw parfum. De pest komt met de wind;
u krijgt al zweren!

PROSPERO

Hiervoor krijg jij vannacht de krampen, man,
en steken in je zij tot je haast stikt.

Kobolden zullen je de hele nacht
bewerken, prikken als een honingraat,
en elke prik zal net zo pijnlijk zijn
als duizend bijensteken.

CALIBAN

Ik ga eten.

Dit eiland is van mij, ik kreeg het van
mijn moeder Sycorax. Jij hebt het van
me afgepakt. Toen jij hier pas was heb
je mij gestreeld, je had mij hoog, je gaf
me bessensap, en leerde me hoe ik
het grote licht moest noemen en het kleine
dat dag en nacht brandt. Toen hield ik van jou,
en liet ik jou het hele eiland zien:

bronnen en poelen, dor en vruchtbaar land.

Wat stom van mij! Laat al het tovertuig
van Sycorax – pad, vleermuis, tor – u kwellen!

Want ik ben al uw onderdanen, ik
die ooit mijn eigen koning was: u sluit
mij op in deze rots en houdt me van
de rest van 't eiland weg.

PROSPERO

Jij slaaf vol leugens,
een zweepslag voel jij wel maar goedheid niet!
Ik heb voor jou gezorgd, jij smerig ding,
ik liet je wonen in mijn eigen cel,
tot jij mijn kind probeerde aan te randen.

CALIBAN

O ho! O ho! Was dat me maar gelukt!
Jij hield me tegen; anders liep het hier
nu vol met Calibans.

PROSPERO

Verfoeide slaaf,
geen goedheid dringt ooit tot jou door, jij kent
alleen het kwaad! Ik had met jou te doen,
ik heb jou voorgedaan hoe mensen praten,
elk uur heb ik jou wel iets nieuws geleerd,
jij was een wilde die niet eens zichzelf
verstond, een bot en grof en stamelend ding,
ik gaf je woorden voor wat je bedoelde.
Je leerde wel, maar in jouw lage soort
schuilt iets wat elk goed mens afstotelijk vindt.
Daarom zit je terecht in deze rots,
al had je wel een strengere straf verdiend.

CALIBAN

Jij hebt mij taal gegeven; en mijn winst

is dat ik nu kan vloeken. Krijg de pest,
jij met je taal!

PROSPERO

Rot op, jij heksenjong!

Haal brandhout! Vlug een beetje, want je krijgt
nog meer werk. Smiecht, ben jij Oost-Indisch doof?

Als jij mij niet of slechts met tegenzin
gehoorzaamt, dan kun je de krampen krijgen,
dan jaag ik jicht door al je botten tot
je zo hard loeit dat alle dieren beven.

CALIBAN

Nee, alstublieft. *terzijde* Ik moet gehoorzamen,
zo machtig is zijn Kunst dat Setebos,
mijn moeders god, bezwijken zou voor zijn
magie.

PROSPERO

Schiet op, maak dat je wegkomt, slaaf!

Caliban af

Ariel op, onzichtbaar, gevolgd door Ferdinand

ARIEL

zingt

Kom naar dit gele strand,
Kom reik elkaar de hand,
Kom kniel en geef elkaar een zoen,
dan lachen alle monsters groen.

Feest en dans maar in de maneschijn,
Kom geesten lief, zing nu het refrein.
Van alle kanten klinkt het refrein + hondengeblaf
Hoor! Hoor! De dag breekt door!
De waakhond slaat al aan!
Refrein. Geblaf.
Hoor, hoor!
Daar hoor ik al de haan!

FERDINAND

Komt die muziek van boven of beneden?
Nu zwijgt ze: vast het lied van een god hier op
dit eiland. Ik zat aan de oever, treurend
omdat de vorst, mijn vader, schipbreuk leed,
toen die muziek mij aangleed over zee,
het woeste water en mijn smart bedarend
met zoet gezang. Ik volgde het hierheen,
of liever: het trok mij. Maar het is weg nu.
Of nee, daar komt het weer.

ARIEL

zingt

Je vader is nu van de zee,
Zijn botten zijn koralen;
Voor altijd vrij van ach en wee,
Zijn ogen worden kralen;
Terwijl wij hem hierboven missen,
voedt hij het plankton en de vissen.
En zeenimfen luiden zijn gong:

Refrein Ding Dong.

ARIEL

Hoor! Ze zingen!

Refrein Ding Dong.

FERDINAND

Dit doet me aan mijn dode vader denken.

Dit liedje kan een sterveling niet zingen,
het heeft niets werelds – ik hoor het boven me.

PROSPERO

Trek die gordijnen voor je ogen op,
en zeg wat je daar ziet.

MIRANDA

Dat, daar? Een geest?

Kijk, hoe hij om zich heen spiedt! Echt waar, vader,
hij ziet er goed uit. Maar het is een geest.

PROSPERO

Nee, kind, hij eet en slaapt en ziet en hoort
als jij en ik. De fat die jij daar ziet
was bij de schipbreuk. Had verdriet (die worm
in alle schoonheid) hem niet zo gevlekt,
je had hem knap genoemd. Hij is zijn vrienden
kwijt en hij zoekt hen overal.

MIRANDA

Ik noem

hem liever goddelijk, want nooit zag ik
op aarde zoiets nobels.

PROSPERO

terzijde

Goed, het werkt,

alles naar wens. Mooi zo, mijn geest! Nog twee
dagen en je bent vrij.

FERDINAND

Vast de godin

voor wie dat deuntje was. Verhoor mijn vraag:

verblijft u op dit eiland permanent?

En kunt u mij dan zeggen hoe ik mij
gedragen moet: mijn eerste vraag, die ik

het laatste stel, is deze: bent u, Wonder,

nog meisje?

MIRANDA

Nee, een wonder ben ik niet,

maar meisje zeker wel.

FERDINAND

O God, mijn taal!

Ik ben de hoogste die haar spreekt, was ik
nu daar waar zij gesproken wordt.

PROSPERO

De hoogste??

Wat zou je zijn als Napels' vorst je hoorde?

FERDINAND

Net zo verweesd als nu; hoe wonder dat u over Napels spreekt. Hij hoort mij vast, dat maakt mij droef. Ikzelf ben Napels nu, mijn eigen oog was nooit meer droog sinds het de vorst mijn vader zag vergaan.

MIRANDA

Wat vreselijk!

FERDINAND

Ja, en zijn hele hof met hem, en ook de hertog van Milaan.

PROSPERO

terzijde

De hertog en

zijn dappere dochter zouden je weerspreken als dat nu schikte. Bij hun eerste blik was het al raak. *tot Ariel* Mijn fijne Ariel, hiervoor laat ik je vrij. *tot Ferdinand* Eén woord, meneer. U heeft, vrees ik, zichzelf geschaad. Eén woord.

MIRANDA

terzijde

Maar waarom doet mijn vader nu zo grof?

Dit is de derde man die ik ooit zag,
de eerste die mij zuchten doet: waarom
voelt hij niet met me mee?

FERDINAND

Bent u nog maagd,
en is uw hart nog vrij, dan maak ik u
vorstin van Napels.

PROSPERO

Rustig, heer! Nog één ding.
terzijde Zij raken heel snel aan elkaar verslingerd, ik moet
een beetje tegenwringen, want te licht
gekregen is al gauw te licht bevonden.
tot Ferdinand Nog één ding. Luister goed naar wat ik zeg.
Je hebt je naam gestolen en je bent
hier als spion, om mij dit eiland, waar
ik baas ben, te ontroven.

FERDINAND

Op mijn woord!

MIRANDA

Geen boosheid kan in zulk een tempel wonen.
Bezat de boze geest zo'n prachtig huis,
dan woonde hij met goedheid samen.

PROSPERO

tot Ferdinand

Volg mij.

tot Miranda Pleit niet voor hem. 't Is een verrader! *tot Ferdinand* Kom,

ik bind jou met je nek vast aan je voeten;

ik geef je zeewater tegen de dorst,

en om te eten rauwe mosselen,

verdorde wortels, en ook lege dopjes

waarin ooit eikels wiegden. Volg mij.

FERDINAND

Neen.

Ik weiger dit gastvrij onthaal tot ik

een sterker vijand vind.

Trekt zijn zwaard maar blijft, betoverd, onbeweeglijk staan

MIRANDA

O goede vader,

veroordeel hem toch niet te snel, hij is

een man van stand, geen lafaard.

PROSPERO

Wat! Dit is

de wereld op zijn kop! Steek weg dat zwaard,

verrader! Praten, ja, maar véchten durf

je niet, verlamd door schuldgevoel. Kom op dan!

Met deze staf maak ik je machteloos.

MIRANDA

Vader, ik smeeek u.

PROSPERO

Laat mijn mantel los!

MIRANDA

Heer, heb genade. Ik sta borg voor hem.

PROSPERO

Zwijg, jij! Nog één woord en ik vervloek je,

Straks ga ik je nog haten. Alsjeblieft zeg!

Een oplichter verdedigen... Hou op!

Jij denkt dat hij uniek is, want jij kent

alleen maar hem en Caliban. Dom kind.

In vergelijking met de meeste mannen

is hij een Caliban, en naast hem zijn

de meeste mannen engelen.

MIRANDA

Mijn hart

verlangt niet veel. Het is mijn wens niet om

een beter man te zien.

PROSPERO

tot Ferdinand

Vooruit, gehoorzaam.

Je spieren zijn weer slap en krachteloos,

als van een kind.

FERDINAND

Dat zijn ze inderdaad!

Mijn geest, als in een droom, denkt maar één ding.

Mijn vaders dood, mijn landerig gevoel,
de schipbreuk van mijn vrienden, de terreur
van die tiran hier – alles valt mij licht,
zolang ik door mijn tralies eens per dag
dit meisje maar mag zien: laat vrijheid in
de hele wereld zijn; dan is mijn cel
mij ruim genoeg.

PROSPERO

terzijde

Het werkt.

tot Ferdinand Kom met me mee.

Heel goed, mijn fijne Ariel. – Volg mij.

Hoor wat je nog voor mij moet doen.

MIRANDA

tot Ferdinand

Wees gerust,

mijn vader, heer, is milder dan zijn woorden,
wat hij hier zei was ongebruikelijk.

PROSPERO

tot Ariel

Jij zal zo vrij zijn als de bergwind, maar
dan moet je al wat ik je vraag tot in
de puntjes uitvoeren.

ARIEL

Tot in de puntjes.

PROSPERO

tot Ferdinand

Kom, volg mij.

tot Miranda Geen goed woord voor hem.

Allen af

TWEEDE BEDRIJF

Eerste toneel

Elders op het eiland

Alonzo, Sebastian, Antonio, Gonzalo, Adriano, Francisco e.a. op

GONZALO

Wees blij, heer; u mag van geluk spreken,
zoals wij allemaal, want ons behoud
gaat boven ons verlies. Onze miserie
is niets bijzonders: elke dag treft wel
een zeemansvrouw, een reder of een koopman
ditzelfde lot. Maar onze redding, dat
was een mirakel wat haast niemand ooit
kan navertellen. Laat dit een troost zijn,
heer, die ons leed verzacht.

ALONZO

Zwijg jij nu maar.

SEBASTIAN

tot Antonio

Hij houdt evenveel van troost als van koude pap.

ANTONIO

tot Sebastian

De ziekenverzorger geeft de moed niet op.

SEBASTIAN

tot Antonio

Kijk, hij windt zich weer op als een wekker. Zo meteen gaat-ie af.

GONZALO

tot Alonzo

Heer –

SEBASTIAN

Eén... Tel mee.

GONZALO

Wie meer verdriet verzamelt dan een mens

kan dragen –

SEBASTIAN

is een ezel.

GONZALO

Een ezel, ja.

Dat zei je beter dan je het bedoelde.

SEBASTIAN

En u pakte het sneller op dan ik had gedacht.

GONZALO

Dus, heer –

ANTONIO

Wat staat die man zijn tong maar te verslijten!

ALONZO

Zwijg alstublieft!

GONZALO

Goed, ik ben klaar; maar toch –

SEBASTIAN

Hij gaat weer kletsen.

ANTONIO

Wie, hij of Adriano, kraait het eerst? Op wie wed je?

SEBASTIAN

De ouwe haan.

ANTONIO

Het haantjé.

SEBASTIAN

Goed. Waar wedden we om?

ANTONIO

Een lachbui.

SEBASTIAN

Afgesproken!

ADRIANO

Hoewel dit eiland verlaten lijkt –

ANTONIO

Ha, ha, ha!

SEBASTIAN

Ziezo, meteen betaald.

ADRIANO

onbewoonbaar en haast ontoegankelijk –

SEBASTIAN

Toch –

ADRIANO

Toch –

ANTONIO

Hij kan er niet over zwijgen.

ADRIANO

– toch moet het zacht en vruchtbaar zijn, met die welig tierende flora.

ANTONIO

Flora was een zacht en vruchtbaar ding...

SEBASTIAN

En ze kon welig tieren ook, zoals de expert net zei.

ADRIANO

En de lucht ruikt hier zo zoet.

SEBASTIAN

Als een kegel uit een rotte kies.

ANTONIO

De lijfgeur van een moeras.

GONZALO

Alles wat het leven aangenaam maakt is hier.

ANTONIO

Ja, behalve levensmiddelen.

SEBASTIAN

Die zijn er niet of nauwelijks.

GONZALO

Hoe mals en sappig is dit gras! Hoe groen!

ANTONIO

Als in de woestijn.

SEBASTIAN

Met een zweempje groen.

ANTONIO

Er ontgaat hem niet veel.

SEBASTIAN

Nee, behalve de volledige waarheid.

GONZALO

Maar het allergrootste wonder is – het is haast niet te geloven –

SEBASTIAN

Dat heb je wel vaker met een wonder.

GONZALO

– dat onze kleren, die toch in zeewater gedrenkt waren, nog net zo fris en glanzend ogen, alsof ze pas geverfd en niet door zout water aangetast zijn.

ANTONIO

Als een van zijn zakken kon praten, hij zou zeggen dat-ie liegt.

SEBASTIAN

En of. Dan zou hij mooi de zak zijn.

GONZALO

Me dunkt dat onze kleren nog net zo schoon zijn als toen we ze voor het eerst aantrokken in Afrika, voor het huwelijk van de mooie prinses Claribella met de koning van Tunis.

SEBASTIAN

Fijn trouwfeestje was dat. En de terugreis is ook één en al... prosperiteit!

ADRIANO

Nooit eerder was Tunis gezegend met zulk een toonbeeld van een koningin.

GONZALO

Nooit sedert de dagen van de weduwe Dido.

ANTONIO

Weduwe? Krijg nou wat. Waar komt die weduwe opeens vandaan? De weduwe Dido!

SEBASTIAN

Straks krijgen we ook nog 'weduwenaar Aeneas'! Gekker hoeft het niet te worden.

ADRIANO

De weduwe Dido, zei u? Dat zet me aan het denken. Zij kwam uit Carthago, niet uit Tunis.

GONZALO

Tunis, heer, was toen Carthago.

ADRIANO

Carthago?

GONZALO

Absoluut.

ANTONIO

Zijn woord is machtiger dan de wonderharp.

SEBASTIAN

Het doet muren verrijzen, en huizen ook.

ANTONIO

Wat voor onmogelijke dingen gaat hij nog uithalen?

SEBASTIAN

Volgens mij stopt hij dit eiland straks in zijn zak en neemt hij het mee naar huis en geeft het aan zijn zoon alsof het een appel is.

ANTONIO

En onderweg zaait hij de pitten in zee om nieuwe eilanden te kweken!

GONZALO

Ik –

ANTONIO

Later meer.

GONZALO

Heer, we hadden het erover dat onze kleren er nog net zo fris uitzien als toen we in Tunis op de bruiloft waren van uw dochter, die nu Koningin is.

ANTONIO

En een toonbeeld zonder weerga.

SEBASTIAN

Behalve dan de weduwe Dido.

ANTONIO

O, de weduwe Dido? Oké dan, de weduwe Dido.

GONZALO

Is mijn wambuis, heer, niet net zo fris als de eerste dag dat ik het droeg? Ik bedoel, min of meer?

ANTONIO

Dat 'min of meer' kwam net op tijd.

GONZALO

Toen ik het op uw dochters bruiloft droeg?

ALONZO

U overvoert mijn oren met uw woorden,
terwijl ik ze niet lust. Ik wou dat ik
mijn dochter nooit daarginds had weggetrouwd;
de terugreis kostte mij mijn zoon, en haar

ben ik niet minder kwijt, zo voelt het toch,
nu zij zo ver woont van Italië
dat ik haar nooit meer terug zal zien. O jij,
mijn erfgenaam van Napels en Milaan,
door wat voor vreemde vis ben jij verslonden?
FRANCISCO

Misschien, heer, leeft hij nog. Ik zag hem met
de golven worstelen. Hij drukte het
vijandig water weg en kliefde door
de hoogste golf; hij hield zijn moedig hoofd
boven het woeste water, en wiekend met
zijn sterke armen riemde hij zich naar
de oever die, door water uitgehold,
vooroverboog als wilde hij hem redden.
Geloof me, hij is levend aangespoeld.
ALONZO

Nee, nee, hij is verdronken.
SEBASTIAN

Dat verlies, heer,
deed u zichzelf cadeau: u wou niet dat
uw dochter ons Europa zegende, u
verloor haar liever aan een Afrikaan.
Daar leeft zij nu, verbannen uit uw oog
dat dit verdriet beweent.
ALONZO

Houd toch je mond!

SEBASTIAN

Wij hebben u gesmeekt op onze knieën,
wij allemaal; zijzelf, het lieve kind,
hing tussen afkeer en gehoorzaamheid,
wist niet wat zwaarder woog. Uw zoon, vrees ik,
zijn we voor altijd kwijt.

Talrijker zijn in Napels en Milaan
de vrouwen die nu rouwen dan de mannen
die wij als troost hen brengen:
uw eigen schuld.

ALONZO

Zoals het dierbaarste verlies.

GONZALO

Mijn heer Sebastian,
de waarheid die u spreekt is eerder grof,
en slecht getimed: u irriteert de wond
die u verbinden moest.

SEBASTIAN

Dat ziet u goed.

ANTONIO

Net een chirurg.

GONZALO

Mijn goede heer, als u zo sombert wordt
het donker in ons allemaal.

ANTONIO

Stikdonker.

GONZALO

Mijn vorst, als ik dit eiland mocht bewerken –

ANTONIO

Hij zaaide netels.

SEBASTIAN

Zuring! Kaasjeskruid!

GONZALO

...en zelf hier koning was, wat zou ik doen?

SEBASTIAN

Je zou verdrogen door gebrek aan wijn.

GONZALO

Ik zou een tegendraadse wereld scheppen:
geen handel stond ik toe, geen ambtenaren,
en geen geleerden; niemand rijk of arm,
geen dienstbaarheid, geen erfrecht of contracten,

geen grondbezit, geen land- of wijnbouw, niets;
weg met metaal en graan, met wijn en olie,
geen arbeid; alle mannen zouden luieren,
de vrouwen ook – maar zuiver en onschuldig;
geen machthebbers –
SEBASTIAN

Maar hij zou Koning zijn.

ANTONIO

Het einde van zijn schepping is het begin vergeten.

GONZALO

Wat zomaar groeit en bloeit in de Natuur
is er voor iedereen. Bedrog, verraad,
zwaard, lans, geweer of ander oorlogstuig
zou ik niet dulden. De Natuur zou er
vanzelf en overvloedig alles geven om
mijn vreedzaam volk te voeden.

SEBASTIAN

En geen trouwerijen tussen zijn onderdanen?

ANTONIO

Natuurlijk niet! Iedereen luiert, hoeren en schurken.

GONZALO

Heer, mijn bewind zou zo volmaakt zijn dat

de Gouden Eeuw erbij verbleekte.

SEBASTIAN

Lang leve Zijne Majesteit!

ANTONIO

Leve Gonzalo!

GONZALO

Heeft u mij gehoord, heer?

ALONZO

Zwijg alsjeblieft. Wat jij mij zegt is niets.

GONZALO

Dat neem ik graag van Uwe Hoogheid aan. Ik zei het maar om deze heren aan het lachen te maken. Zij hebben zulke gevoelige, prikkelbare longen dat ze zelfs lachen om niets.

ANTONIO

Wij lachten om u.

GONZALO

Als het op vrolijk zwetsen aankomt stel ik, vergeleken bij jullie, inderdaad niets voor. Ga dus rustig verder, en lach om niets.

ANTONIO

Dat was een steek.

SEBASTIAN

Zo bot als wat.

GONZALO

Jullie zijn heren van het moedige, dappere type; jullie zouden de maan uit haar baan lichten als ze een kwartier te laat kwam.

Ariel onzichtbaar op, plechtige muziek spelend

SEBASTIAN

Dat zouden we zeker. En dan gingen we op vleermuisjacht met de maan als lichtbak.

ANTONIO

Kom, goede heer, niet boos worden.

GONZALO

Nee hoor, wees gerust. Zo makkelijk ben ik niet van mijn stuk te brengen.

Zouden jullie me in slaap willen lachen? Ik ben namelijk erg moe.

ANTONIO

Geen probleem. Ogen dicht, oren open.

Iedereen slaapt, behalve Alonzo, Sebastian en Antonio

ALONZO

Wat! Iedereen slaapt al! Kon het sluiten van mijn ogen ook mijn denken rust brengen!

Mijn ogen willen dicht, merk ik.

SEBASTIAN

Sla het

bedwelmend voorstel van de slaap niet af, heer.

Het overkomt wie zorgen heeft niet gauw,

maar als het komt is het een troost.

ANTONIO

Wij twee, heer,

houden bij u de wacht terwijl u slaapt,

uw veiligheid is onze zorg.

ALONZO

Dank u.

Zo loom. Hoe wonderlijk.

Alonzo slaapt. Ariel af.

SEBASTIAN

Wat maffen ze hier snel, zeg. Maf eiland.

ANTONIO

Dat komt door het klimaat.

SEBASTIAN

Hoe komt het dan

dat onze ogen hier niet dichtvallen?

Ik voel geen slaap.

ANTONIO

Nee, ik ook niet. Klaarwakker.
Zij vielen samen – als op afspraak – om.
Als door een bliksemschicht geveld. Wat als,
waarde Sebastian, o, wat als –? Nee, laat maar.
En toch: ik lees op je gezicht, denk ik,
wat jij zou kunnen zijn: dit is jouw kans;
mijn krachtige verbeelding ziet een kroon
die neerdaalt op jouw hoofd.

SEBASTIAN

Ben jij wel wakker?

ANTONIO

Hoor jij me dan niet praten?

SEBASTIAN

Zeker wel.
Maar je slaat wartaal uit. Het is alsof
je praat terwijl je slaapt. Wat zei je nu?
Dit is een vreemd soort rusten: slapen met
je ogen open – staan, bewegen, spreken,
en toch in diepe slaap.

ANTONIO

Mijn nobele vriend:

je slaapt door je geluk, je laat het sterven,
je knijpt je ogen dicht.

SEBASTIAN

Jij snurkt verstaanbaar.

En dat gesnurk betekent iets.

ANTONIO

Ik ben voor een keer ernstig nu. Jij ook:
neem ernstig wat ik zeg, mijn raad zal jou
omhoog stuwen.

SEBASTIAN

Goed, ik ben stilstaand water.

ANTONIO

Ik maak van jou een vloed.

SEBASTIAN

Doe dat. Ik neig

door aangeboren traagheid meer naar eb.

ANTONIO

O, wist je maar hoe jij het streefdoel dient
dat je nu zo bespot! Hoe, door het af
te werpen, jij het aantrekt! Mensen die
steeds ebben lopen meestal door hun vrees
of traagheid aan de grond.

SEBASTIAN

Ga verder dan.

Ik merk aan je gezicht dat je iets groots
te melden hebt; maar de geboorte kost
je blijkbaar erg veel moeite.

ANTONIO

Luister dan:

hoewel die heer daar met zijn slecht geheugen,
die niemand zich nog zal herinneren
na zijn begrafenis, de Vorst bijna
had overtuigd – want overtuigen is
zijn vak, hij is expert in retoriek – dat
zijn zoon nog leeft, is 't zo ondenkbaar dat
hij niet verdronk als dat die slaper zwemt.

SEBASTIAN

Ik heb geen enkele hoop dat hij nog leeft.

ANTONIO

Geen enkele hoop... Ah! Dat bewijst nu net
hoe groot jouw hoop is. Want 'geen enkele hoop'
betekent anderzijds een hoop zo hoog
dat eerzucht zelfs niet verder kijkt uit vrees
dat men haar dan ontdekt. Je bent het met
me eens dat Ferdinand verdronk?

SEBASTIAN

Hij 's dood.

ANTONIO

Wie wordt nu vorst van Napels?

SEBASTIAN

Claribella.

ANTONIO

De koningin van Tunis. Mijlenver
van de beschaving. Nieuws uit Napels krijgt
ze nooit, tenzij de zon voor bode speelt –
de maan is veel te traag – totdat de kin
van babies ruw en scheerbaar wordt; door haar
leden wij schipbreuk; zij die overleefden
zijn door het lot gemerkt om iets te doen
waarvan we de proloog in wat voorafging
zagen; en onze rol is wat nu komt.

SEBASTIAN

Wat is dit voor een nonsens allemaal?
Mijn nichtje is de koningin van Tunis,
dat klopt, en dus de erfgenaam van Napels,
en Napels-Tunis is een reisje, ja.

ANTONIO

Een reisje? Elke mijl lijkt uit te roepen:

“Hoe overbrugt die Claribella ons naar Napels terug? Blijf toch in Tunis, jij, en laat Sebastian heersen.” Stel de dood had hen gevelde: dat zou niet erger zijn geweest dan dit. Er zijn er meer die Napels zo goed als hij die slaapt regeren kunnen. Heren die net zo kunnen kletsen als deze Gonzalo. Ik ben ook niet slecht in krassen als een ekster. Ach, dacht jij maar met me mee! Wat zou die slaap je dan van pas gekomen zijn! Begrijp je me?
SEBASTIAN

Ik denk het wel.

ANTONIO

Een mooi vooruitzicht, niet?

SEBASTIAN

Jij hebt toch ooit, als ik mij goed herinner, je broer verdrongen, Prospero.

ANTONIO

Dat klopt:

en kijk hoe goed dit uniform mij past, veel beter dan voorheen. Zijn dienaars, toen collega's van me, werken nu voor mij.

SEBASTIAN

En je geweten?

ANTONIO

Tja... waar zou dat toch kunnen zijn? Was het een winterhiel, ik droeg pantoffels, maar het is een hese god die ik niet hoor.

Twintig gewetens staan tussen Milaan en mij: zij konden stollen en ontdooien voor zij mij steken. Hier ligt thans uw broer, – niet beter dan de aarde onder hem, was hij wat hij al lijkt nu, namelijk dood; – die ik met dit gewillig staal, drie duim, voor altijd kan doen rusten; jij sluit zo voor eeuwig en daarna de ogen van dit stuk antiek, Meneer De Wijze, die ons niets nog ooit verwijten zal. De rest slikt onze plannen zoals katten melk, en toont zich ieder ogenblik bereid tot welke opdracht ook.

SEBASTIAN

Mijn goede vriend,
ik volg je voorbeeld. Zoals jij Milaan nam, neem ik nu Napels. Trek je zwaard! Eén stoot – en je hoeft Napels niets meer te betalen, en ik, Koning, zal jou beschermen.

ANTONIO

Samen!

Ik hef mijn hand op, doe jij dat ook,
en stort je op Gonzalo.

SEBASTIAN

Wacht! Nog één woord. *Zij praten onder elkaar.*
Ariel op, onzichtbaar, met instrumenten en gezang

ARIEL

Mijn heer ziet door zijn kunst al het gevaar
dat u, zijn vriend, bedreigt, en zendt mij hier
(anders mislukt zijn plan) om hen te redden.
zingt in Gonzalo's oor

Terwijl u hier te snurken ligt,
hebben samenzweerders al hun ogen open,
o gruwelijk, gruwelijk is hun zaak!
Is uw leven u iets waard,
sta dan op en neem het zwaard,
ontwaak! Ontwaak!

ANTONIO

Wij moeten snel zijn.

GONZALO

ontwaakt

Zo, goede engelen, bescherm de koning.

De anderen ontwaken

ALONZO

Hoezo? Wat nu? Wakker? Wat moet dat zwaard?

Waarom zo bleek?

GONZALO

Wat is hier aan de hand?

SEBASTIAN

Wij stonden hier op wacht terwijl u sliep,
toen wij opeens een hol gebulder hoorden,
net stieren, of zelfs leeuwen. Heeft het u
dan niet gewekt? Het dreunt nog in mijn oor.

ALONZO

Ik heb niets gehoord.

ANTONIO

Lawáái! Om monsters te doen klappertanden;
het kon een aardbeving veroorzaken!

Echt waar, een leeuwenkudde!

ALONZO

Hoorde jij

dat ook, Gonzalo?

GONZALO

Op mijn eer, ik heb

een vreemd gezoem gehoord. Het wekte mij,
ik schudde u en riep. En toen ik opkeek,
zag ik hun blote zwaarden. En er was
rumoer, dat klopt. We moeten waakzaam zijn
of deze plek verlaten. Trek uw zwaarden.

ALONZO

We gaan hier weg en zoeken verder naar
mijn arme zoon.

GONZALO

De hemel hoede hem
voor deze beesten. Want het lijdt geen twijfel
dat hij hier op dit eiland is.

ALONZO

We gaan.

ARIEL

Naar Prospero! Mijn werk verdient zijn loon.
Ga, Vorst, zoek veilig verder naar uw zoon.

Tweede toneel

Elders op het eiland.

Caliban op, met een lading hout; geluid van donderslagen

CALIBAN

Laat Prospero de gifdamp snuiven die
de zon opzuigt uit venen en moeras,
tot hij verandert in een vuile ziekte.
Zijn geesten horen mij, maar ik blijf vloeken.
Ik voel hun prikken niet, kobolden doen
mij niets, ik kruip voor hen niet door het slijk,
zij zullen mij niet als een dwaallicht van
mijn spoor afleiden, tenzij hij hen stuurt.
En sturen doet hij hen, bij het geringste:
vermomd als apen soms, die grijnzen, krijsen,
en mij dan bijten, of als egels die
zich voor mijn blote voeten rollen en
hun stekels door mijn zolen duwen. Soms
omvlechten adders mij, sissend met hun
gespleten tong tot ik er gek van word.
Kijk daar!

Trinculo op

Een van zijn geesten – komt mij sarren
omdat het hout te laat was. Ik gooi mij neer,
misschien ziet hij mij niet.

TRINCULO

Hier is geen struik, geen blad dat een beetje beschutting biedt tegen de weergoden, en er zit een nieuwe storm aan te komen. Ik hoor hem zingen in de wind. Die zwarte wolk daar, die joekel – lijkt wel een vuile wijnzak die zo meteen gaat scheuren. En als het weer gaat donderen zoals daarnet, dan weet ik niet waar ik mijn hoofd moet steken. Moet je die wolk toch zien. Dat wordt pijpenstelen, kan niet anders. *Ziet Caliban* Wat hebben we hier? Een mens of een vis? Dood of levend? Een vis: hij ruikt naar vis. Een heel oude, visachtige geur, een soort – nee, een verse stokvis is ie niet. Een vreemde vis! Was ik nu in Engeland (daar ben ik ooit geweest) en schilderde ik er deze vis op een bordje, geen toerist die er niet voor zou willen betalen. Daar kan je met dit monster een fortuin maken. De gekste beesten maken daar fortuin. Voor een lamme bedelaar geven ze geen cent, maar ze zouden lenen om een dooie Indiaan te zien. Hij heeft de benen van een mens en zijn vinnen lijken armen! En hij voelt warm, echt waar! Ik denk dat ik mijn mening maar eens moet herzien: dit is geen vis, dit is een eilandbewoner die door de bliksem is getroffen. *Donder.* Jakkes, daar heb je het noodweer al! Het beste wat ik kan doen is onder zijn jas kruipen, een andere schuilplaats is hier niet. Een mens in nood vindt vreemde bedgenoten! Ik zal hier schuilen tot de droesem uit de zak is.

Stefano op, zingend

STEFANO

Ik ga niet meer naar zee, o nee,

Ik zal sterven op het land.

Dit is best een weerzinwekkend liedje voor een begrafenis. Nou, hier is mijn troost.

drinkt en zingt verder

Ik en de bootsman, de zwabber en de kapitein,

de schutter en zijn maat,
wij geilden op Marina, Mall en Meg en Marjolein,
maar niemand wilde Kaat:
want Kaat stonk uit haar bek, 't was net een dooie oma,
de zeeman die haar kustte viel terstond in coma;
matrozen hield zij uit haar sas, zij deed het liever zonder,
alleen wie braaf en proper was liet zij in haar vooronder;
kom, vrienden, naar de zee, ver van Kaatje coma!
Dit is ook best weerzinwekkend, maar hier is mijn troost. *drinkt*

CALIBAN

Mij niet martelen! O!

STEFANO

Wat krijgen we nou? Zitten hier duivels? Ga je ons een beetje voor de gek houden met wilden en indianen? Hallo! Ik ben niet aan de verdrinkingsdood ontsnapt om nu bang te zijn voor jouw vier benen. Want zoals het spreekwoord zegt: "Wie op zijn laatste benen loopt... loopt het langst!" En dat zal zo blijven zolang Stefano uit zijn neusgat ademt.

CALIBAN

De geest martelt mij! O!

STEFANO

Gedver, dit is een of ander eilandmonster, met vier benen, en het ding heeft koorts denk ik. Waar in 's hemelsnaam heeft hij onze taal geleerd? Ik zal hem een hartversterking geven, al was het alleen daarom. Als ik hem kan genezen en

hem tam kan maken en hem mee naar Napels neem – zou een leuk cadeautje zijn voor de grote keizer op zijn kalf...(sleren schoenen.)

CALIBAN

Martel mij niet, alstublieft! Ik zal het hout sneller brengen.

STEFANO

Hij krijgt de stuipen en slaat wartaal uit. Ik geef hem een slok van mijn fles. Zuipen is goed tegen stuipen, zeker als ie nog nooit eerder wijn heeft gedronken. Als ik hem kan genezen en hem tam kan maken, dan kan ik hem niet duur genoeg verkopen! Wie hem wil hebben zal er flink voor moeten dokken.

CALIBAN

Je doet me nog niet veel pijn. Maar zo meteen wel, ik voel het, je trilt al!

Prospero betovert je!

STEFANO

Kom hier. Doe je mond open. Dit is antichianti: medicijnwijn tegen koorts en wartaal. Mond open! Hier krijgen je stuipen de stuipen van, neem dat maar van me aan. *doet Caliban drinken* Man, man, je weet niet wat goed voor je is. Doe je muil nog es open.

TRINCULO

Ik ken die stem. Dat is – maar hij is verdronken, en dit zijn duivels hier. O, bewaar me!

STEFANO

Vier benen en twee stemmen – een dolkomisch monster! Zijn voorstem prijst

zijn vriend, zijn achterstem scheldt en schimpt. Al moet ik er mijn hele wijnfles in kieperen, ik zal hem van zijn koorts genezen. Kom. Amen! En nu een slok voor je andere mond.

TRINCULO

Stefano!

STEFANO

Roept je andere mond me nu? Goeie genade! Dit is een duivel, geen monster. Ik neem de benen. Wie met de duivel eet moet een lange lepel hebben. (En mijn lepel is niet lang genoeg.)

TRINCULO

Stefano? Als jij Stefano bent, raak me dan aan en zeg iets tegen me, want ik ben Trinculo! Wees niet bang – jouw goeie vriend Trinculo.

STEFANO

Als jij Trinculo bent, kom dan tevoorschijn. Ik trek aan je dunste benen. Als enige dezer benen Trinculo toebehoren, dan moeten het deze zijn. *Trekt hem onder de jas vandaan* Waarachtig! Trinculo! Sinds wanneer ben jij de drol van dit maankalf? Kan hij Trinculo's schijten dan?

TRINCULO

Ik dacht dat hij was doodgebliksemd. Maar jij bent toch verdronken, Stefano? Ik hoop nu dat jij niet verdronken bent. Is de storm voorbij? Ik was bang voor de storm, daarom had ik me onder de mantel van dit dode maankalf verborgen. En jij leeft nog, Stefano? O Stefano, twee Napolitanen gered?

STEFANO

Alsjeblieft, laat me los, ik ben al misselijk.

CALIBAN

Fraaie wezens zijn dit, als het geen geesten zijn. En een knappe god ook, die geestrijk vocht schenkt. Voor hem ga ik op mijn knieën.

STEFANO

Hoe heb jij je gered? En hoe ben je hier terecht gekomen? Zweer, bij deze fles, hoe kwam je hier? Ik heb me gered op een wijnvat dat de matrozen overboord hadden gegooit – dat zweer ik bij deze kruik die ik uit boomschors heb gemaakt met mijn eigen handen zodra ik hier was aangespoeld.

CALIBAN

Ik zweer op deze fles: ik ben jouw trouwste onderdaan. Want dit vocht is niet van deze wereld.

STEFANO

Zweer nou bij deze fles, hier: hoe heb jij je gered?

TRINCULO

Gewoon naar het strand gezwommen, man; als een eend. Ik kan zwemmen als een eend, dat zweer ik je.

STEFANO

Hier: kus het boek. Je kan dan misschien wel zwemmen als een eend, je loopt als een gans.

TRINCULO

O Stefano, heb je hier nog meer van?

STEFANO

Een vat vol, man. In een spelonk bij de kust heb ik een kelder, daarin zit mijn wijn verstopt. Zo, maankalf! Hoe gaat het met je koorts?

CALIBAN

Ben jij niet uit de hemel gevallen?

STEFANO

Van de maan. Ik zweer je: ik was het mannetje in de maan, ooit.

CALIBAN

Ik heb jou in de maan gezien, en ik aanbid je. Mijn meesteres heeft mij jou getoond, jou en je hond, en je takkenbos.

STEFANO

Kom, zweren; kus het boek. Ik zorg zo meteen voor nieuwe inhoud. Zweer.

TRINCULO

Goede hemel, wat een suf monster is dit! En hier was ik bang voor? Een slap, onnozel monster! Het mannetje in de maan! Een armzalig, bijgelovig monster! Zo, dat was een onbekrompen slok, monster, het moet gezegd!

CALIBAN

Ik zal je elke vruchtbaar plekje op het eiland tonen; en laat mij je voet kussen;
ik smeek je, wees mijn god.

TRINCULO

Hemel, dit is werkelijk een vals en bezopen monster. Als zijn god slaapt zal hij
zijn fles jatten.

CALIBAN

Laat mij je voet kussen. Ik zweer, ik ben jouw onderdaan.

STEFANO

Goed dan. Kniel en zweer.

TRINCULO

Ik lach me dood om dit puppy-monster. Een schurftig monster! Ik zou het wel
kunnen slaan –

STEFANO

Vooruit – kus.

TRINCULO

...als dit arme monster niet zo bezopen was.

Een weerzinwekkend monster!

CALIBAN

De beste bronnen wijs ik je, 'k pluk bessen,
vang vis voor jou, breng je een voorraad hout.

Dood aan de dwingeland die ik nu dien!
Geen tak breng ik hem nog, maar ik volg jou,
jij man van wonderen.

TRINCULO

Een volstrekt belachelijk monster – ziet een arme dronkaard voor een wonder
aan!

CALIBAN

Ik breng je waar de wilde appels groeien,
graaf met mijn lange nagels noten uit,
toon je een gaaiennest, en leer je hoe
je vlugge zijdeaapjes strikt. Ik breng
je hazeltrossen en soms van de rots
een jonge meeuw. Ga je nu met me mee?

STEFANO

Ik smeed je, ga ons voor en hou op met praten. Trinculo: nu de koning en al
onze gezellen verdronken zijn, is dit allemaal voor ons. Hier, draag mijn fles.
Trinculo mijn vriend, nog even en we hebben hem weer gevuld.

CALIBAN

zingt dronken

Vaarwel, meester, vaarwel, vaarwel!

TRINCULO

Een lallend monster, een bezopen monster!

caliban

Ik moet nooit meer vissen vangen,

Laat hem nu maar snauwen,
Ik zal geen hout meer sjouwen,
Nooit nog schrobben of de was ophangen,
Ban' Ban' Ca-caliban,
Heeft een nieuwe baas – adieu tiran!
Vrijheid, hoera! Hoera vrijheid! Vrijheid, hoera, vrijheid!
STEFANO

Kom, heldhaftig monster, toon ons de weg.

DERDE BEDRIJF

Eerste toneel

Voor Prospero's kluis

Ferdinand op, hout sjouwend

FERDINAND

Een sportman beult zich af – voor zijn plezier.
Soms duldt een mens iets laags om goed te doen;
en vaak leidt armoe naar een hoger doel.
Mijn nederig werk zou zwaar en hatelijk zijn,
als ik het niet deed voor een meesteres
die al wat dood is weer tot leven wekt
en mijn labeur verlicht. O, zij is tien
keer zachter dan haar onbehouwen vader,
de wreedheid in persoon. Ik moet op zijn
bevel een stuk of duizend van die blokken
versjouwen en dan keurig stapelen.
Mijn lieve meesteres krijgt tranen in
haar ogen als ze mij zo pezen ziet.
Zij zegt dat ik vernederd word zoals
nog nooit een man vernederd is. Ach, kom.
Ook als ik zwoeg denk ik aan haar en dan
is alles licht.

Miranda en Prospero in de verte op, onzichtbaar

MIRANDA

Ik vraag u, werk toch niet
zo hard. Ik wou dat al het hout dat u
moet stapelen door de bliksem werd vernield.
Leg neer en rust. Als dit straks brandt, dan huilt
het hars omdat het u heeft uitgeput.
Mijn vader is weer aan de studie. Gun uzelf
wat rust nu, hij is minstens drie uur van
de wereld af.

FERDINAND

Mijn lieve meesteres,
de zon zal ondergaan nog voor ik met
dit sjouwen klaar ben.

MIRANDA

Gaat u zitten en
laat mij wat blokken dragen. Geef maar, kom,
ik draag het naar de stapel.

FERDINAND

Nee, lief wezen,
mijn pezen mogen scheuren en mijn rug
mag breken – jij zal deze smaad niet lijden
terwijl ik op mijn krent zit.

MIRANDA

Het past mij
zo goed als u; het zou mij lichter vallen,
want ik doe het uit vrije wil en u
met tegenzin.

PROSPERO

terzijde

Arm wicht, de koorts is in je,
dat blijkt uit dit bezoek.

MIRANDA

U ziet er moe uit.

FERDINAND

Nee, nobele meesteres: als jij er bent
begint mijn dag, zelfs als het avond is.
Vertel, hoe noem ik jou in mijn gebeden?
Wat is je naam?

MIRANDA

Miranda. – O, mijn vader,
ik breek mijn eed!

FERDINAND

Bewonderde Miranda!

Meer te bewonderen dan al wat leeft;
waard wat de wereld allerdierbaarst is!

Aan vele vrouwen bleef mijn oog graag haperen,
hun zoete stem heeft vaak mijn gulzig oor
tot slaaf gemaakt. Om vele deugden kreeg
ik vele vrouwen lief; geen ziel zo gaaf
of zij vertoonde toch een klein gebrek,
dat haar van de perfectie onderscheidde.
Maar jij, o jij, volmaakt en weergaloos,
jij bent van ieder mens het beste ik.

MIRANDA

Ik ken geen vrouwen, zelfs niet van gezicht,
alleen het mijne in het spiegelglas.
Veel mannen heb ik evenmin gezien,
behalve u, mijn goede vriend, en mijn
geliefde vader. Hoe de mensen elders
zijn: geen idee. Maar in mijn deugdzaamheid –
de parel in mijn bruidsschat – wens ik me
geen andere metgezel, behalve u;
zelfs de verbeelding scheidt geen vorm die mij
zozeer bekoort als u. Maar wat sta ik
hier toch te kakelen; en dit is niet
wat vader mij beval.

FERDINAND

Ik ben, in rang,
een prins, Miranda; zelfs een koning, denk ik;
– o, liever niet! – ; ik zou dit houten juk
dus net zomin verdragen als een vlieg

die op mijn mond zat. Hoor, nu spreekt mijn ziel:
zodra ik jou zag vloog mijn hart naar jou
om jou te dienen; daar verblijft het nu,
en maakt van mij een slaaf; om jou sjouw ik
nu lijdzaam met dit hout.

MIRANDA

Houdt u van mij?

FERDINAND

O hemel, aarde, luister naar dit woord,
en kroon wat ik verklaar met goed gevolg,
als ik de waarheid spreek. Doe ik dat niet,
maak dan van voorspoed tegenspoed! Veel meer
dan al wat deze wereld biedt, bemin
ik jou, waardeer en acht ik jou.

MIRANDA

Wat stom:

ik huil om wat mij vrolijk maakt.

PROSPERO

terzijde

Mooi beeld,
dit zeldzaam liefdespaar! De hemel zegene
wat tussen hen ontbloeit.

FERDINAND

Wat huil je nou?

MIRANDA

Ik voel me veel te min, en durf niet schenken
wat ik je geven wil, laat staan dat ik
zou nemen wat ik dodelijk begeer.
Ach, loos gepraat. Hoe meer het zich verbergt,
hoe meer het zich verraadt. Weg, schuwe listen!
Oprechte, heilige onschuld, spreek voor mij!
Ik ben uw vrouw als u met mij wilt trouwen,
en anders zal ik sterven als uw dienstmaagd.
Misschien wenst u me niet als gezellin,
dan nog zal ik u dienen, of u mij
nu wilt of niet.

FERDINAND

Mijn liefste meesteres,
ik kniel voor jou en voor altijd.

MIRANDA

Mijn man, dan?

FERDINAND

Ja, als een slaaf naar vrijheid taalt mijn hart
naar jou, Miranda lief. Hier is mijn hand.

MIRANDA

En hier de mijne, met mijn hele hart.
En nu vaarwel – tot over een half uur.

FERDINAND

Ja, duizend, duizend!

Miranda en Ferdinand apart af

PROSPERO

Zo blij als zij kan ik hierom niet zijn;
dit overvalt hen allemaal; maar niets
verheugt mij meer dan dit. Nu naar mijn boek;
want voor het avondeten heb ik nog
een heleboel te doen.

Af

Tweede toneel

Elders op het eiland

Caliban, Stefano en Trinculo op

STEFANO

Hou je kop, man. Als het vat leeg is, drinken we water, geen druppel eerder.

Kom op, hijsen en stouwen. *tot Caliban* Secretaris, proost!

TRINCULO

Secretaris? De heiland van het eiland! Er is naar het schijnt maar vijf man op dit eiland. Wij zijn met drie. Als die twee anderen even natte hersenen hebben als wij, dan waggelt de hele staat.

STEFANO

Drink, secretaris-monster, dit is een bevel. Je ogen draaien in je kop.

TRINCULO

Waar zouden ze anders draaien? In zijn staart misschien? Knap monster dat met zijn ogen kan kwispelen.

STEFANO

Meneer Monster heeft zijn tong verdronken in de wijn. Dat zal mij niet overkomen. Zelfs de zee kan mij niet verdrinken. Ik zwom, voor ik aan land kroop hier, zo'n honderd zestig kilometer, alles bij elkaar. En jij, monster, jij wordt mijn luitenant. Of mijn vaandeldrager.

TRINCULO

Jouw luitenant, dat kan nog net, maar vaandeldrager? Hij is een vaandel zonder stok.

STEFANO

Wij gaan niet lopen, Herr Monster.

TRINCULO

En ook niet stappen. Jullie gaan liggen, als honden, en hijgen en zwijgen.

STEFANO

Maankalf, zeg toch één keer in je leven iets, laat zien dat je een goed maankalf bent.

CALIBAN

Hoe gaat het, hoogheid? Laat mij uw schoenen likken. Hém dien ik niet, hij is niet dapper.

TRINCULO

Je liegt, jij nitwitmonster. Ik zou een agent zomaar op zijn kop durven slaan. Jij, jij vadsige vis jij. Hoe kan een man die zoveel wijn heeft gedronken als ik vandaag nu ooit een lafaard zijn? Wou je een monsterlijke leugen vertellen, meneer half vis half monster?

CALIBAN

Kijk hoe hij spot met mij! Staat u dit toe, mijn meester?

TRINCULO

‘Mijn meester’: zei hij dat nou? Idioot monster!

CALIBAN

Kijk, kijk! Weer! Bijt hem dood, ik smeed u.

STEFANO

Trinculo, spoel je mond. Als je gaat muite – aan de eerste boom! Dit arme monster is mijn onderdaan, niemand zal hem beledigen.

CALIBAN

Ik dank u, mijn nobele meester. Zou het u storen of behagen met uw oren nogmaals te horen welk verzoek mijn verzoek u verzochtte?

STEFANO

Ik ben een en al oor. Kniel en herhaal je verzoek. Ik blijf staan en Trinculo ook.

Ariel op, onzichtbaar

CALIBAN

Zoals ik je al zei: ik ben de onderdaan van een tiran, een tovenaer, die mij met zijn sluwe streken dit eiland heeft ontstolen.

ARIEL

Jij liegt.

CALIBAN

tot Trinculo

Jij liegt, jij giftige spotaap, jij.

Ik hoop dat mijn dappere meester je doodslaat.

En ik lieg niet.

STEFANO

Trinculo, als je hem nog één keer onderbreekt zal ik je eigenhandig een paar tanden armer maken.

TRINCULO

Maar ik heb niets gezegd.

STEFANO

Mond dicht, dan, geen woord meer. Ga verder.

CALIBAN

Ik zei, door toverij nam hij dit eiland.

Gejat van mij. Als Uwe Hoogheid dit wil wreken – want ik weet: u durft alles, dit ding durft niets –

STEFANO

Dat is een feit.

CALIBAN

Dan wordt u hier de baas en ik uw dienaar.

STEFANO

Hoe krijgen we dit voor elkaar? Kun jij me bij die man brengen?

CALIBAN

Ja, ja, heer! Ik breng u naar waar hij slaapt,
dan kunt u hem een spijker door zijn kop slaan.

ARIEL

Je liegt. Dat kan je niet.

CALIBAN

Gevlekte imbeciel! Jij schurftige nar!
Ik smeed u, Hoogheid, sla hem bont en blauw,
en pak zijn wijnfles af. Is hij die kwijt,
kan hij alleen nog zeewijn drinken, want
ik wijs hem de zoetwaterbronnen niet.

STEFANO

Trinculo, je speelt met je leven. Als je dit monster nog één keer in de rede valt,
dan ken ik geen genade meer en sla je plat als een stokvis.

TRINCULO

Hoeho? Wat heb ik nu weer gedaan? Ik deed helemaal niks! Ik ga een eindje
verderop staan.

STEFANO

Zei je dan niet dat hij loog?

ARIEL

Je liegt.

STEFANO

O ja? Ik lieg? Pak aan, man! *slaat Trinculo* En als je dit lekker vindt, zeg dan nog eens dat ik lieg.

TRINCULO

Maar dat héb ik niet gezegd! Ben jij nu helemaal – en doof ook? Met je teringfles, jij. Dit krijg je van drank en al dat zuipen. Je monster kan de zweren krijgen en laat de duivel op jouw vingers sabbelen.

CALIBAN

Ha, ha, ha!

STEFANO

Vooruit, vertel verder. – *tot Trinculo* Ga jij alsjeblieft wat verder staan.

CALIBAN

Doorslaan, meester. Ik zal meeslaan zo meteen. Nog even en hij slaat door.

STEFANO

tot Trinculo

Verder nog. *tot Caliban* Kom, vertel.

CALIBAN

Zoals ik u al zei: hij doet 's middags
een dutje; dan kunt u zijn hersens inslaan
maar pak hem eerst zijn boeken af; u kunt
zijn schedel met een blok verbrijzelen,
u kunt zijn maag doorboren met een spies,
zijn strot afsnijden met uw mes. Maar eerst

zijn boeken pakken, niet vergeten! Zonder boek
is hij zo stom als ik; geen geest die hem
gehoorzaamt dan. Die geesten haten hem
zo diep als ik. Verbrandt alleen zijn boeken.
Hij heeft ook wat hij fraai gereedschap noemt,
waarmee hij ooit zijn huis wilt decoreren.
Maar wat u zeker niet mag missen is
de schoonheid van zijn dochter; zelf noemt hij
haar weergaloos. Veel vrouwen ken ik niet,
alleen mijn moeder Sycorax en haar,
maar zij staat boven Sycorax zoals
het hoogste boven 't laagste.

STEFANO

Een beauté?

CALIBAN

Ja, heer. Een parel in uw bed, geloof me,
daar komen prachtige kinderen van.

STEFANO

Monster, ik ga die man vermoorden. Zijn dochter en ik worden koning en
koningin – lang leve onze hoogheid – en Trinculo en jij worden onderkoning.
Wat vind je van dit plot, Trinculo?

TRINCULO

Uitstekend.

STEFANO

Geef me je hand. Het spijt me dat ik je geslagen heb, maar let in je verdere leven wat beter op je woorden.

CALIBAN

Over een half uur zal hij slapen. Wilt u hem dan ombrengen?

STEFANO

Ja, op mijn eer.

ARIEL

terzijde

Dit moet ik melden aan mijn meester.

CALIBAN

U maakt me blij. Ik word hier vrolijk van.

Tijd voor iets leuks: zet u de canon in die u me onlangs heeft geleerd?

STEFANO

Ik doe alles wat jij vraagt, monster, als het maar redelijk is, een heel klein beetje redelijk is. Kom, Trinculo, zingen.

Bespot ze, bedot ze,

Bedot ze, bespot ze,

Gedachten zijn vrij

CALIBAN

Dat is niet de juiste melodie.

Ariel speelt de melodie met fluit en tamboerijn

STEFANO

Wat is dit?

TRINCULO

Dit is ons deuntje, gespeeld door meneer Niemand.

STEFANO

Als jij een mens bent, toon dan je ware gedaante. Als je een duivel bent, doe dan maar waar je zin in hebt.

TRINCULO

O, vergeef me mijn zonden!

STEFANO

Wie sterft betaalt al zijn schulden. Ik daag je uit. Vergeef ons!

CALIBAN

Bent u bang?

STEFANO

Nee, monster, ik niet.

CALIBAN

Wees niet bevreesd. Het eiland is vol klanken,
het zoemt en tingt, het neuriet en het zingt.

Soms hoor ik duizend instrumenten in

mijn oren gonzen, en soms hoor ik stemmen
die mij, zelfs na een lange slaap, zo weer
in slaap wiegen; en dan, wanneer ik droom,
is het alsof de wolken openwaaien en
mij schatten tonen, klaar om op mij neer
te dalen; als ik dan ontwaak, huil ik,
omdat ik weer wil dromen.

STEFANO

Dit wordt een prachtig koninkrijk voor mij, met muziek zomaar voor niets.

CALIBAN

Zodra Prospero vermoord is.

STEFANO

Dat duurt niet lang meer; ik heb je goed gehoord.

TRINCULO

Het geluid drijft weg. Laten we het volgen en daarna doen wat we van plan zijn.

STEFANO

Ga voor, monster, wij volgen. Ik zou die trommelaar wel eens willen zien. Hij
gaat flink tekeer.

TRINCULO

tot Caliban

Kom je nu? Ik volg Stefano.

Allen af

Derde toneel

Elders op het eiland

Alonzo, Sebastian, Antonio, Gonzalo, Adriano, Francisco e.a. op

GONZALO

Gods moeder nog aan toe, heer, ik ben op,
mijn oude botten kraken; wat een doolhof,
nu eens rechtdoor en dan weer kronkelend;
met uw permissie, ik moet even rusten.

ALONZO

Mijn oude heer, ik neem het je niet kwalijk,
ikzelf ben door vermoeidheid zo bevangen
dat ik er suf van word. Zit neer en rust.

Ik zeg mijn hoop vaarwel en ik laat mij
door haar niet langer vleien: hij verdronk.

Wij zoeken tevergeefs; kijk naar de zee:
zij grijnst en spot met ons. Goed, laat hem gaan.

ANTONIO

terzijde tot Sebastian

Wat goed dat hij de hoop heeft opgegeven.

Laat een mislukking je niet van je plan
afbrengen.

SEBASTIAN

terzijde tot Antonio

Eén goede gelegenheid,

en we slaan keihard toe.

ANTONIO

Doe het vannacht dan,
want afgemat door al dat reizen is
hun waakzaamheid nu kleiner dan wanneer
zij fris zijn.

SEBASTIAN

Goed: vannacht. En nu geen woord meer.

*Plechtige, vreemde muziek; Prospero boven op – onzichtbaar; allerlei vreemde
verschijningen op; zij brengen een gedekte tafel binnen en dansen er omheen, heten
iedereen met lieflijke gebaren welkom, nodigen de koning en de anderen uit om te
eten, en verdwijnen weer*

ALONZO

Wat voor muziek is dit? Mijn vrienden, luister!

GONZALO

Wonderzoete klanken!

ALONZO

Bescherm ons, goede engelen! Wat was dat?

SEBASTIAN

Een levend poppenspel! Voortaan geloof
ik ook dat eenhoorns echt bestaan, dat in
Arabië een enkele boom groeit die

de troon van feniks heet, en dat daar nu
een feniks heerst.

ANTONIO

Dat lijkt mij heel plausibel.

Maar ik geloof nu eenmaal graag dat al
wat raar is waar is; ook al wordt hij thuis
bespot: de reiziger liegt nooit.

GONZALO

Vertel

ik dit in Napels, wie gelooft mij dan?

Als ik zou zeggen: ik zag eilanders –
want het zijn ongetwijfeld autochtonen –
die, ook al zijn hun vormen monsterlijk,
veel zachter zijn en veel voornamer dan
de homo sapiens.

PROSPERO

terzijde

Zo, deugdzaam man,
dat zeg je goed. Er zijn er daar bij jullie,
die erger zijn dan duivels.

ALONZO

Ik sta paf:

wat 'n vormen, wat een klanken en gebaren;
zij hadden wel geen woorden, maar wat een
briljante pantomime!

PROSPERO

terzijde

Niet te vlug.

FRANCISCO

Wel raar, hoe ze ineens verdwenen!

SEBASTIAN

Maakt

niet uit: zij lieten al hun eten achter,
voor onze lege magen. Heeft u zin
om hier iets van te proeven, heer?

ALONZO

Ik niet.

GONZALO

Geloof me, u hoeft niets te vrezen, heer.
In onze jongenstijd geloofden wij
toch ook niet dat er bergbewoners zijn
die zulke kwabben hebben, als van stieren,
wier keel loshangt in lappen zwabberend vlees?
Of dat er mensen zijn bij wie het hoofd
ter hoogte van hun borst zit? Mensen die,
zo leerden wij uit vele reisverslagen,
wel degelijk bestaan.

ALONZO

Nou, ik tast toe,
wat geeft het zou dit maal mijn laatste zijn,
ik heb, voel ik, mijn beste tijd gehad.
Kom hier, mijn broer, heer hertog, doe als wij.
*Donder en bliksem. Ariel op, als een harpij; hij slaat met zijn vleugels op de tafel, de
maaltijd verdwijnt bij toverslag.*

ARIEL

U bent drie zondaars; de Voorzienigheid
die met dit ondermaanse speelt als met
een instrument – besliste dat de zee,
die altijd honger heeft, u uit zou spuwen
hier op dit onbewoonde eiland – u
verdient geen andere mensen om u heen.
Alonzo, Sebastian, e.a. trekken hun zwaard
Ik heb u gek gemaakt. Met dit soort moed
verhangt, verdrinkt een mens zichzelf. Dwazen!
Ik en mijn vrienden zijn de dienaars van
het Lot. De stof waaruit uw zwaarden zijn
gesmeed zal eerder nog de wind verwonden,
of met bespottelijk geweld een gat
slaan in de schouderophalende zee,
dan dat ze één veer uit mijn pluimen snijdt.
Mijn mededienaars zijn net zo onkwetsbaar.
Trouwens, uw zwaarden zijn nu veel te zwaar,
u kunt ze niet meer heffen. Maar ik breng
u in herinnering (dit is mijn taak):

u heeft de goede Prospero verjaagd
uit zijn Milaan; u gooide hem en zijn
onschuldig kind in zee; dat kwam u duur
te staan: voor deze wandaad heeft de macht
die uitstel maar geen afstel kent, de zeeën,
de kusten – alle schepsels – tegen u
gekeerd. Zo heeft zij jou, Alonzo, van
je zoon beroofd; en in haar naam zeg ik:
veel erger dan een dood die eenmaal langskomt,
is het gestaag verval dat stap voor stap
uw wegen volgen zal. U kunt de toorn
die u op dit verlaten eiland wacht,
slechts mijden door gemeend berouw en door
voortaan oprecht te leven.

*Hij verdwijnt met een donderslag. Zachte muziek, gedaanten weer op, zij dansen met
spottende grimassen en dragen de tafel weg.*

PROSPERO

Jij speelde die harpij voortreffelijk,
mijn Ariel. Zo sierlijk in je wreedheid!
Je sloeg niets over, liet niets weg uit mijn
scenario. Met zorg en animo
heeft ook mijn lager personeel zijn werk
verricht. Mijn superieure toverkracht
is efficiënt: mijn vijanden zijn gek
geworden. Ik heb hen nu in mijn macht;
ik laat hun gekte duren en ga nu
naar Ferdinand – verdronken, denken zij –

en naar ons beider lieveling. *Af*

GONZALO

Bij al wat heilig is, wat staat u daar
zo vreemd te staren, heer?

ALONZO

O, gruwelijk, gruwelijk!

Ik hoorde hoe het golfde uit de zee,
ik hoorde hoe het rondzong in de wind,
en hoe de donder, diep en daverend
zoals een orgel, zijn naam gorgelde:
O... Prospero... De weergalm van mijn zonde.
En daarom slaapt mijn zoon nu in het slijk,
ik zoek hem dieper dan ooit schietlood zonk,
en deel zijn modderbed. *Alonzo af*

SEBASTIAN

Eén vijand tegelijk,
ik dood hen allemaal.

ANTONIO

Ik sta je bij.

Sebastian en Antonio af

GONZALO

Die drie zijn radeloos; hun grote schuld

is traag vergif; pas nu begint het hun
geweten aan te vreten. Ik bid u,
die betere benen hebben: volg hen, snel,
en zorg dat zij in al hun gekte nu
geen gekke dingen doen.

ADRIANO

Kom, volg mij dan.

Allen af

VIERDE BEDRIJF

Eerste toneel

Voor Prospero's kluis

Prospero, Ferdinand en Miranda op

PROSPERO

tot Ferdinand

Vond je de straf die ik je gaf te streng,
je wordt er ruimschoots voor beloond; want nu
krijg je een derde van mijn eigen leven,
het doel van mijn bestaan; dat leg ik nu
dus in jouw handen. Door die kwellingen
heb ik jouw liefde op de proef gesteld.
Je bent met glans geslaagd. Daarom, en voor
Gods oog, bevestig ik mijn duurste gift.
Ach Ferdinand, lach niet nu ik haar prijs,
je zal het zien: zij gaat elk loven steeds
te boven.

FERDINAND

Dat geloof ik graag, al sprak
mij een orakel tegen.

PROSPERO

Neem dan, als mijn geschenk, bezit van wat
je eervol hebt verdiend: mijn dochter. Maar
als jij haar van haar maagdengoud berooft
voor alle heilige ceremonies en
formele rituelen zijn voltrokken,
dan zal de hemel over dit verbond
geen zegeningen uitstrooien; dan zullen haat
en zure minachting en twist je bed
bedekken met een weerzinwekkend onkruid
dat jullie beiden zal doen kokhalzen.
Heb dus geduld, volg Hymens toorts.

FERDINAND

Ik wens

alleen een rustig, lang en vruchtbaar leven.
Zolang ik deze liefde heb, zal zelfs
het zwartste hol, het aangenaamste plekje,
de gruwelijkste verleiding niet mijn eer
tot lust doen schiften en de gloed
vernieren van die feestelijke dag,
wanneer het zonnepan gebroken of
de nacht gekerkerd lijkt.

PROSPERO

Hoe eloquent!

Zit neer en praat met haar. Zij is van jou.
Zo, Ariel! Mijn gedreven dienaar Ariel!

Ariel op

ARIEL

Hier ben ik. Wat verlangt mijn machtig meester?

PROSPERO

Jij en je onderofficieren hebben
voortreffelijk gewerkt. Ik wil je nog
een dergelijk kunstje vragen. Laat die bende
(waarover ik jou macht gaf) hierheen komen.
Zeg dat ze opschieten, want ik moet dit
jong stel vergasten op een staaltje van
mijn kunst. Dat heb ik hen beloofd en dat
verwachten zij van mij.

ARIEL

Onmiddellijk?

PROSPERO

Ja, in een oogwenk.

ARIEL

Nog voor u uitgesproken bent,
en denkt: die Ariel is een luie vent,
komen zij hier een voor een al aangerend,
benieuwd naar wat u heeft gepland,
ach meester, u bent met mij toch nog content?

PROSPERO

Zeer zeker, lieve Ariel. Kom niet

voor ik je roep.

ARIEL

Goed, ik heb het begrepen. *Af*

PROSPERO

tot Ferdinand

Doe wat je hebt beloofd, en houd je hart
in toom. Want staat het bloed eenmaal in brand,
dan zijn de duurste eden nog slechts stro.
Dus wees een beetje strenger voor jezelf,
zoniet: adieu belofte!

FERDINAND

Op mijn eer, heer,

Als witte, koude, maagdelijke sneeuw,
tempert mijn hart de hitte in mijn bloed.

PROSPERO

Goed. Kom, mijn Ariel, breng liever een geest
te veel dan een te weinig. Kom, en zwier!

Geen woord nu. Kijk en zwijg. *zachte muziek*

Iris op

IRIS

Ceres, jij gulle geefster, jouw oase
waar alles groeit en bloeit als in extase,
je groene heuvels waar de schapen weiden,
je bergen hooi voor barre wintertijden,

je beemden waar die bloemen, kruiden groeien,
die nat april op jouw verzoek doet bloeien,
die kuise nimfen sieren, al jouw struiken,
waar afgewezen minnaars onderduiken,
je wijnstokken, geschoren een voor een,
je kusten, kaal en koud en hard als steen,
waar jij jezelf uitlaat – de luchtvorstin,
ik ben haar regenboog en haar bodin,
gebiedt dat jij dit alles achterlaat,

Juno daalt neer

en dat jij op dit gras hier naast haar staat,
voor sport en spel. Daar is haar pauwenpaar.
Kom, gulle Ceres, en verwelkom haar.

Ceres op

CERES

Gegroet, jij bonte boodschapper die trouw
de wens vervult van Jupiter zijn vrouw,
ik laaf me aan de zoete oceaan,
die jij mij brengt op vleugels van saffraan,
jij die mij met je blauwe boog omspant:
mijn dichtste struikgewas, mijn kaalste land;
jij sjaal van zijig licht. Waarom heeft zij,
jouw koningin, mij op dit gras ontboden?

IRIS

Dat jij met haar dit liefdespaar fêteert,
en ook, wie weet, een kleine gift doneert,

voor deze minnaars.

CERES

Zeg eens, hemelboog,

is Venus of haar zoon, die met die pijl vloog,
nu bij de koningin? Want sinds dit duo
mijn dochter meenam naar het hol van Pluto,
heb ik het wel gehad met Venus en haar wrat.

IRIS

Vrees niet. Ik zag hoe de godin der liefde
naar Paphos met haar zoon de wolken kliefde.
Zij kwamen hier met voorbedachte rade,
hun pijl gericht op hem en op zijn gade.
Helaas... Zij zwoeren: "Wij gaan niet naar bed,
voor Hymens fakkel brandt." Mars' geile slet
is onverrichter zake weer vertrokken,
haar heetgebakerd zoontje brak zijn stokken,
en zwoer: "Ik doe geen mens nog hartenpijn,
ik wil een doodgewone jongen zijn."

CERES

Doorluchtige vorstin, ik ken die tred:
daar komt de grote Juno aangezet.

JUNO

Gegroet, mijn gulle zuster. Kom, ga mee,
wij wensen hen het beste toe, die twee,

en eerbaar nageslacht.

Zij zingen.

JUNO

Op eer en weelde en geluk – een toast!

Op vele jaren en een bloeiend kroost!

Laat elke dag jullie verblijden,

Zo zegent Juno jullie beiden.

CERES

Aardse oogsten, niets tekort,

Alle schuren volgestort,

De wijngaard zwanger van Claret,

Aan elke plant een koud buffet.

Eenmaal de oogst op stee,

maakt de lente zijn rentree.

Tekort, gebrek zal jullie mijden,

Zo zegent Ceres jullie beiden.

FERDINAND

Wat een verheven visioen! Van een

betoverende harmonie! Dit zijn,

vermoed ik, geesten?

PROSPERO

Geesten die mijn Kunst

uit hun verblijfplaats riep om uit te beelden

wat ik nu droom.

FERDINAND

Laat mij voor altijd hier!

Met zulk een vader, wonderlijk en wijs,
is deze plek een Paradijs.

Juno en Ceres fluisteren, en geven Iris een opdracht.

PROSPERO

Stil nu!

Juno en Ceres fluisteren in ernst.

Er komt iets aan. Zwijg stil, geen woord meer nu,
of de betovering is verbroken.

IRIS

Najaden! Waternimfen van het slik,
Met zeggekronen en naïeve blik,
Stijg uit uw rimpelend water, blijf daar niet,
Kom hier en doe wat Juno u gebiedt.

Kom, kuise nimfen, help ons dit verbond
van ware liefde vieren. Kom terstond!

Enige nimfen op

Kom, maaiers, zonverbrand, augustus moe,
Kom uit uw voren, snel ons vrolijk toe,
Neem vrij, een strohoed en een nimf – en hop,
De dansvloer op!

Enige keurig uitgedoste maaiers op. Zij dansen elegant met de Nimfen. Als de dans bijna is afgelopen, springt Prospero plotseling op en begint te praten; daarna verdwijnt iedereen terneergeslagen, begeleid door een vreemd, hol, verward geluid

PROSPERO

terzijde

Ik was vergeten dat die Caliban,
het beest, en zijn gemene handlangers,
mij naar het leven staan. Het uur van hun
complot komt naderbij. *tot de geesten* Goed zo! Ga nu!

FERDINAND

Wat vreemd: jouw vader windt zich heel erg op.

Er is iets...

MIRANDA

Nooit in al die jaren zag
ik hem door woede zo verstoord als nu.

PROSPERO

Jij lijkt heel erg ontdaan, mijn zoon, alsof
er iets is wat je vreest. Wees vrolijk, man.
Ons spel is nu voorbij. Zoals ik zei,
al onze spelers waren geesten die
vernevelden tot lucht, tot ijle lucht;
zoals het schijnbeeld op dit schouwtoneel,
zullen omwolkte torens, droompaleizen,
gewijde tempels, deze grootse aarde
en alle aardse dingen, oplossen,
en, vluchtig als dit ijl spektakel, spoorloos
verdwijnen. Wij zijn uit dezelfde stof
gemaakt als dromen, en een lange slaap

omsluit ons korte leven. Man, iets kwelt me.
Vergeef mijn zwakte. Mijn oud brein wordt gek.
Maak je nu maar geen zorgen om mijn flauwte.
Ga alsjeblieft nu naar mijn kluis en rust
daar wat. Ik loop een eindje om – misschien
kalmeert mij dat.

FERDINAND

& MIRANDA

Dat wensen wij u toe. *Beiden af*

PROSPERO

Kom snel als een gedachte, Ariel! Kom!

Ariel op

Ik dank je.

ARIEL

Ik doe wat u denkt. Wat wenst u?

PROSPERO

Geest, zijn wij voorbereid op Caliban?

ARIEL

Jazeker, meester. Toen ik Ceres speelde,
wou ik u dat al zeggen, maar ik vreesde
dat het u boos zou maken.

PROSPERO

Zeg nog eens, waar liet jij dat schorem achter?

ARIEL

Ik zei u, heer, zij waren lazarus,
zo driest dat zij de lucht die hun gezicht
toewoei een kopstoot gaven en de grond
vertraptten die hun voeten kuste. Maar:
altijd op koers! Toen roerde ik mijn trom:
als jonge veulens spitsten zij hun oren,
hun ogen wijd, hun neuzen in de wind,
als roken zij muziek. Zij waren door
mijn loeien zo betoverd dat ze mij
als makke kalveren zijn nagelopen,
door distels, brem en doornstruiken die
hun dunne schenen prikten. Eenmaal hier,
dreef ik hen in de poel voorbij uw kluis,
en liet hen in de derrie spartelen,
het stonk er harder nog dan in hun schoenen.

PROSPERO

Dat heb je mooi gedaan, mijn vogeltje.
Blijf maar onzichtbaar, jij, dat staat je goed.
Haal uit mijn huis die kist toneelkostuums,
als lokaas voor dit tuig.

ARIEL

Ik ga, ik ga. Af

PROSPERO

Een duivel, een geboren duivel! Zijn
natuur is onverbeterlijk. De zorg
die ik hem gaf: verspild! Compleet verspild!
Zijn lijf wordt met de jaren lelijker,
zijn geest sterft af. Ik kwel ze allemaal,
tot brullens toe. Kom, hang ze aan die lijn.

Ariel op, met toneelkostuums.

Caliban, Stefano en Trinculo op, alledrie nat.

CALIBAN

Loop zachtjes nu, zodat de blinde mol
geen stappen hoort. We zijn vlakbij zijn kluis.

STEFANO

Monster, die toverfee van jou, die volgens jou volstrekt onschadelijk is, heeft
ons flink in de maling genomen.

TRINCULO

Monster, ik stink helemaal naar paardenpis, daar kan mijn neus niet om lachen.

STEFANO

De mijne ook niet. Hoor je dat, monster? Als jij mij kwaad maakt, kijk dan maar
uit!

TRINCULO

Dan word je afgemonsterd en ben je een monster zonder waarde.

CALIBAN

Mijn goede meester, gun mij nog uw gratie.
Nog even, want de buit waar ik u heen breng
zal alles goedmaken. Dus zachtjes nu,
het is hier stil als middernacht.

TRINCULO

Maar onze flessen in die poel verliezen –
STEFANO

Dat is niet alleen schandalig en oneerlijk, monster, dat is een onherstelbaar
verlies.

TRINCULO

Dat is erger dan mijn natte goed, monster, en jij zegt dat jouw fee onschadelijk
is!

STEFANO

Ik ga mijn fles halen, al moet ik tot over mijn oren in de drek.

CALIBAN

Ik bid u, vorst, blijf rustig. Kijk eens hier,
dit is de kluismond. Geen lawaai, ga binnen.
Verricht de goede wandaad die dit eiland
voor altijd tot het uwe maakt en mij
uw Caliban, uw voeten likken doet.

STEFANO

Geef me je hand. Mijn gedachten kleuren rood als bloed.

TRINCULO

ziet de toneelkostuums

O Koning Stefano! O edelman! O waarde Stefano! Kijk eens wat een royale garderobe hier voor jou klaar hangt!

CALIBAN

Laat hangen, idioot. Dat is alleen
maar rommel!

TRINCULO

Oho, monster! Leer ons de kringloopwinkel kennen! O Koning Stefano!
trekt een van de kostuums aan

STEFANO

Trek uit, zeg ik. Ik neem die.

TRINCULO

Zoals het uwe hoogheid past.

CALIBAN

Krijg nou de waterzucht, paljas! Je geilt
toch niet op mottenballen? Afblijven!
Kom, eerst die moord. Want als hij wakker wordt,
knijpt hij ons blauw van kop tot teen en dan
zien wij eruit als vodenballen!

STEFANO

Doe maar rustig, monster. Juffrouw Lijn, hoe staat dit wambuis me? Nu *duwt het wambuis omlaag, tot onder zijn middel* gaat het wambuis onder de evenaar. En onder de evenaar verliest een wambuis vaak zijn haar. Kale buis.

TRINCULO

Haar of geen haar: geen dief die ik niet évenaar. Toch waar?

STEFANO

Dankje voor je witz, dichter. Hier, een toga als beloning. Dit eiland zal geestigheid aanmoedigen zolang ik hier koning ben. “Die ik niet évenaar...”: dat was echt een hele goeie. Hier, nog een jas.

TRINCULO

Monster, kom, smeer wat lijm aan je vingers en grabbelen maar.

CALIBAN

Geen sprake van. Het is de hoogste tijd,
of hij verandert ons in ganzen, of
in apen met gemene, platte koppen.

STEFANO

Monster, gebruik je vingers. Draag dit naar mijn wijnkelder, of ik gooi je uit mijn koninkrijk! Schiet op. Pak aan, dit.

TRINCULO

En dit.

STEFANO

En dit ook.

Jachtlawaai. Meerdere geesten op, vermomd als honden. Zij jagen hen op, aangehitst door Prospero en Ariel.

PROSPERO

Hop, Tarah, hop!

ARIEL

Daar, Banco, daar! Daar loopt hij!

PROSPERO

Laika, Laika! Daar, Jago, daar! Pak ze! Pak ze!

De geesten verdrijven Caliban, Stefano en Trinculo van het toneel

Ga en gebied mijn kwelduivels dat ze hun botten breken en hun spieren doen verkrampen; schop hen bont en blauw, tot ze gevlekter zijn dan luipaarden en panters.

ARIEL

Hoor hun gebrul!

PROSPERO

Jaag voort! Jaag voort! Ik heb nu elke vijand in mijn macht. Mijn werk is bijna klaar, en zo meteen krijg jij je vrijheid terug. Blijf nu nog even hier, en help me.

Allen af

VIJFDE BEDRIJF

Eerste toneel

Voor Prospero's kluis

Prospero, in tovermantel, en Ariel op

PROSPERO

Mijn waagstuk heeft zijn kookpunt nu bereikt.

Mijn kolf barst niet, mijn geesten zijn gehoorzaam,
we hebben alle tijd. Hoe laat is het?

ARIEL

't Is bijna zes. Het uur waarop ons werk
voltooid zou zijn. Dat zei u.

PROSPERO

Ja, dat zei ik,
toen ik de storm ontketende. Zeg eens,
mijn geest, hoe gaat het met de koning en
zijn volgelingen?

ARIEL

Samen opgesloten
precies zoals u had gevraagd toen u

hen achterliet; zij zitten allen vast
in 't lindenbosje dat uw kluis beschut.
Bewegingloos, tot u hen daar bevrijdt.
De Vorst, zijn broer, en ook de uwe zijn
nog steeds geschokt, tot droefheid van de rest,
die zeer bezorgd is en ontzet. Vooral
hij die u 'goede, oude heer Gonzalo' noemde,
de tranen stromen langs zijn baard omlaag,
als winterregen van een rieten dak.
Uw toverkunst heeft hen zo erg te pakken...
uw hart zou week worden als u hen zag!

PROSPERO

Weet je dat zeker, geest?

ARIEL

Het mijne wel,
als ik een mens was.

PROSPERO

Dan het mijne ook.
Als jij, die lucht bent, ook maar iets van hun
ellende voelt, zal ik, die een van hen ben,
en smarten even scherp ervaar als zij,
dan niet nog sterker meeleven dan jij?
Hoe diep hun wreedheid mij ook heeft gegriefd,
mijn nobele zelf is sterker dan mijn wrok,
vergeving is een schaarser deugd dan wraak.

Nu zij berouw tonen heb ik mijn doel
bereikt. Ga en bevrijd hen, Ariel.
Ik breek mijn macht, ik wek hen uit hun waan,
zij worden weer zichzelf.

ARIEL

Ik ga hen halen, heer.

PROSPERO

trekt een cirkel

Dag feeën in de heuvels, meren, wouden,
dag feeën die met vederlichte voeten
bij eb Neptunus spoorloos van het strand
verjagen en bij vloed hem weer ontvluchten;
dag kleine poppetjes, die in het gras
bij maanlicht zure kringen trekken waar
geen ooi van eet; en die voor het plezier
's nachts paddestoelen maken, juichen bij
het horen van de avondklok; met jullie hulp –
hoe schuchter ook – heb ik de middagzon
verduisterd, woeste winden opgewekt,
de groene zee en de azuren lucht
elkaar de oorlog doen verklaren; de
geduchte donder heb ik vuur geschonken,
en met zijn eigen bliksemschicht heb ik
de stoere eik van Jupiter gekliefd;
ik deed het rotsgevaarte daveren,
trok den en ceder bij de wortel uit;
op mijn commando spalkten graven open,

en lieten, door mijn macht, hun slapers vrij.
Maar deze grove Kunst zweer ik hier af.
Geef mij nu hemelse muziek; zij zal
mij helpen hen te wekken uit hun waan.
En dan breek ik mijn staf. Ik zal hem in
de aarde vele vaders diep begraven,
en dieper dan ooit zinklood zonk, mijn boek
in zee verdrinken.

Plechtige muziek. Ariel op, gevolgd door Alonzo die gekke gebaren maakt, vergezeld door Gonzalo; Sebastian en Antonio in zelfde toestand op, vergezeld door Adriano en Francisco. Zij gaan allemaal in Prospero's cirkel staan, nog steeds betoverd. Als Prospero dit bemerkt, zegt hij:

tot Gonzalo

Laat plechtige muziek, de beste troost
voor een verwarde geest, jouw gare brein
dat werkloos in je schedel smeult, genezen.

tot iedereen Blijf staan, want jullie zijn nog steeds betoverd.

Goede Gonzalo, respectabel man,
dit heuglijk weerzien doet mijn ogen tranen.

Mijn toverkracht neemt nu snel af. Zoals
de ochtend in de nacht naar binnen dringt,
het duister oplost, zo verdrijft hun geest
de sluier van onwetendheid die hun
verstand geblinddoekt heeft. Goede Gonzalo,
mijn ware redder en loyale dienaar,
ik zal jou voor je diensten en je deugden
in woord en daad ruimhartig honoreren.

Alonzo, jij bent uiterst wreed geweest

voor mij en voor mijn dochter – met je broer
als medeplichtige. Dat vreet nu aan je,
Sebastian. Vlees en bloed, jij, broer van mij,
die mededogen en familieband
aan zijn ambitie offerde – en met
Sebastian (die door wroeging wordt verteerd)
je koning wilde doden: ik vergeef je,
al ben je dan een onmens. *terzijde* Hun begrip
neemt toe, als een getij dat zwelt en nadert,
en dra de kust van hun beslijkt verstand
zal overspoelen. En niet één van hen
die mij al ziet of zou herkennen. Ariel,
haal uit mijn kluis mijn hoed en degen – snel.
Ik trek dit uit en laat me zien als wie
ik was: de hertog van Milaan. Vlug, geest,
je bent nu bijna vrij.

ARIEL

zingt en helpt hem bij het aankleden

Ik vlieg zoals de bijen,
kan op een bloem mij vlijen,
slaap waar de uilen vrijen,
kan op een vleermuis rijen,
of op een ijsbaan glijen.
Blij, blij zal ik nu leven,
vrij, vrij, voor altijd zweven.

PROSPERO

Mijn lieve Ariel! Ik zal je missen,

maar goed, je krijgt je vrijheid. *schikt zijn kleren* Zo, zo, zo.

En nu, onzichtbare, naar 't koningsschip.

De zeelui vind je slapend in het ruim.

Je wekt de bootsman en de kapitein,

en dwingt ze hier te komen. Haast je maar.

ARIEL

Ik schroei de wind en voor uw pols tweemaal

geslagen heeft, ziet u mij terug. *Af*

GONZALO

Hier heersen leed en angst, mirakels zijn

hier doodgewoon; de hemel leide ons

uit dit naargeestig land!

PROSPERO

Zie hier dan, sire,

Milaans gekrenkte hertog, Prospero.

Om te bewijzen dat een echte vorst

je toespreekt nu, omhels ik je en heet

ik jou en je gezelschap hartelijk welkom.

ALONZO

Of jij de echte hertog bent dan wel

een geest die mij misleidt (dat zou hier niet

de eerste keer zijn) : geen idee! Ik voel

je pols. Net vlees en bloed. Sinds ik je zag,

gaat het weer beter *wijst naar zijn hoofd* hier; ik vrees dat ik

door waanzin was bevangen. Dit vraagt om
– als dit geen fictie is – een straf verhaal.

Je hertogdom geef ik je terug. Ik smeek je:
vergeef me mijn vergrijpen. Maar hoe kan het
dat Prospero hier voor me staat?

PROSPERO

tot Gonzalo

Eerst en
vooral: laat mij mijn nobele vriend omhelzen,
jouw eer kent maat noch grens.

GONZALO

Is dit nu echt
of niet? Daar ga ik even niet op zweren.

PROSPERO

Je voelt de tover van het eiland nog,
je weet nog niet wat je geloven mag.
Ik heet u welkom, vrienden allemaal;
terzijde tot Sebastian en Antonio
Maar jullie, dapper tweespan, als ik wil
laat ik een woeste vorst op jullie los,
jullie verraad is zo onthuld. Maar nu
hou ik mijn mond.

SEBASTIAN

De duivel spreekt in hem.

PROSPERO

Nee.

En u, verderfelijk heerschap, zeg ik 'broer'
dan raakt mijn mond ontstoken, ik vergeef je
je smerigste vergrijp – en alle andere.

Alleen mijn hertogdom, dat eis ik terug,
dat moet jij afstaan.

ALONZO

Ben jij Prospero,

vertel ons dan nauwkeurig van je redding;
hoe heb je ons gevonden, wij die hier
drie uur geleden op het strand gesmakt zijn;
waar ik – messcherp is de herinnering –
mijn zoon, mijn lieve Ferdinand verloor.

PROSPERO

Wat vreselijk. Mijn medeleven, heer.

ALONZO

Nee, dit verlies is onherstelbaar. Zelfs
geduld zegt dat ze dit niet kan genezen.

PROSPERO

Misschien heeft u haar hulp nog niet gevraagd;
mij is zij bij een soortgelijk verlies
genadig en zij leert mij te berusten.

ALONZO

Een soortgelijk verlies?

PROSPERO

Zo groot en zo

recent als dat van u. En om dit wreed
verlies te leren dragen heb ik zelfs
nog minder middelen dan u, want ik
verloor mijn dochter.

ALONZO

Een dochter?

O hemel, leefden beiden maar in Napels,
als vorst en als vorstin! Mocht dit zo zijn,
en ik, begraven in dat bed van slib
waar nu mijn zoon in ligt. Wanneer verloor
u dan uw dochter?

PROSPERO

In die laatste storm.

Ik merk dat deze heren zo verbaasd
zijn door dit treffen dat het hun verstand
verstomt en zij hun ogen wantrouwen,
ja zelfs hun eigen woorden! – Maar hoe groot
uw zinsbedrog ook was: geloof me, ik
ben Prospero, dezelfde hertog die
Milaan verdreven heeft en die, heel vreemd,

hier op dit eiland waar u schipbreuk leed,
is aangespoeld en er de heerser werd.
Laat dit volstaan nu. Het volledige
relaas zou dagen vergen, dat is niet
iets voor een eerste weerzien. Welkom, heer.
In deze kluis regeer ik. Weinig dienaars,
en niemand onderdaan. Maar kijk naar binnen:
Nu u mijn hertogdom mij teruggaf, wil
ik u vergoeden met iets evenwaardigs,
zie hier een wonder dat u evenzeer
verheugen zal als mij mijn hertogdom.
Prospero onthult Ferdinand en Miranda, die zitten te schaken

MIRANDA

Mijn lieve prins speelt vals.

FERDINAND

Echt niet, mijn liefste,
om heel de wereld niet.

MIRANDA

Om twintig koninkrijken zou jij vals
spelen, en nog zou ik je eerlijk vinden.

ALONZO

Is dit een waanbeeld van het eiland, dan
verlies ik tweemaal een geliefde zoon.

SEBASTIAN

Dit is een topmirakel!

FERDINAND

bemerkt Alonzo en de anderen

Ofschoon de zee ons dreigt, zij is genadig:

ik heb haar zonder grond vervloekt. *knielt voor Alonzo*

ALONZO

Het is

een blijde vader die jou zegent nu!

Sta op en zeg hoe jij hier kwam.

MIRANDA

O wonder!

Wat 'n schitterende wezens hier! Wat is

de mensheid mooi! O, prachtige, nieuwe wereld

waar zulke mensen leven!

PROSPERO

Nieuw voor jou.

ALONZO

Wie is dat meisje daar, met wie je speelde?

Je kent haar hooguit sinds een uur of drie.

Is zij soms de godin die ons verdeelde

en zo weer samenbracht?

FERDINAND

Ze is sterflijk, heer,
maar Gods Voorzienigheid gaf haar aan mij.
Ik koos haar zonder vaderlijk advies,
ik dacht immers dat ik geen vader had.
Zij is de dochter van de hertog van
Milaan – wiens faam mij zeer bekend was maar
ik had hem nooit gezien. Van hem kreeg ik
een tweede leven, en dit meisje maakt
hem tot mijn tweede vader.

ALONZO

Dat ben ik
voor haar dan. Maar hoe raar is het dat ik
mijn kind vergiffenis moet vragen.

PROSPERO

Stop, heer!
Bezwaar onze herinneringen niet
met oud verdriet.

GONZALO

Ik huilde stil, anders
had 'k al gesproken. Ziet ons, jullie goden,
en schenk dit paar een zegenrijke kroon!
Want jullie hebben toch het pad gemerkt
dat ons hierheen bracht.

ALONZO

Ja, Gonzalo, amen.

GONZALO

Verdreef Milaan Milaan opdat zijn kroost
in Napels zou regeren? O, wees blij,
wees onvoorstelbaar blij! En grift met goud
in tijdeloze zuilen: op één reis
vond Claribel een echtgenoot in Tunis,
en Ferdinand, haar broer, een vrouw daar waar
hijzelf verloren was; en Prospero
zijn hertogdom op een armzalig eiland;
en elk van ons zichzelf toen geen van ons
zichzelf nog was.

ALONZO

tot Ferdinand en Miranda

Geef me nu jullie handen.

Wie jullie niet goedgunstig is verdient
een hart dat barst door smart.

GONZALO

Het zij zo! Amen!

Ariel weer op, met de kapitein en de bootsman die hem verbijsterd volgen

O kijk, heer, kijk! Hier – nog meer van de onzen!

Ik zei toch dat hij niet verdrinken zou

zolang er nog een galg was. *tot de bootsman* Jij, stuk laster,

aan boord een grote mond, maar hier zo stil?

Heb jij aan land geen tong? Is er geen nieuws?

BOOTSMAN

Het beste nieuws is dat wij onze vorst
en zijn gevolg behouden terugvonden;
en verder blijkt ons schip, dat wij drie uur
geleden hadden opgegeven, gaaf
en prachtig opgetuigd, als toen wij het
voor 't eerst in zee lieten.

ARIEL

tot Prospero

Heer, dit heb ik
volbracht sinds ik vertrok.

PROSPERO

Mijn sluwe geest!

ALONZO

Natuurlijk is hier niets; het gaat van vreemd
naar nog veel vreemder. Zeg eens, hoe kwam jij hier?

BOOTSMAN

Wist ik nu maar, heer, dat ik wakker was,
ik zei het u. Wij lagen diep te slapen,
gevangen – hoe weet niemand – in het ruim,
waar wij zopas door veel en vreemd lawaai –
gebrul, gekrijs, gehuil, kettinggerammel,
en nog veel meer akoestische ellende –
werden gewekt. Wij als een speer naar boven.

Daar zagen wij, in volle glorie, statig,
ons koninklijke schip; de kapitein
danste een vreugdedansje. In een flits,
als in een droom werden wij weggerukt,
en nu staan wij dan hier – verbijsterd.

ARIEL

tot Prospero

Goed zo?

PROSPERO

Uitstekend, bezige bij. Je krijgt je vrijheid.

ALONZO

Nooit dwaalde iemand door een vreemder doolhof.

En wat hier gaande is komt niet alleen
door de natuur. Slechts een orakel
kan ons begrip vergroten.

PROSPERO

Heer, mijn vorst,

vermoei uw geest niet langer met getob
over het vreemde dat hier gaande is.

Op een geschikt moment – dat komt eraan –
leg ik u alles uit wat hier gebeurd is.

Bewaar zolang uw goed humeur, bekijk
de dingen positief. *terzijde tot Ariel* Kom hier, mijn geest.

Laat Caliban en zijn gezellen vrij,
verbreek de ban. *Ariel af*

tot Alonzo Hoe maakt u het, mijn heer?

U mist in uw gezelschap nog een paar
malloten die u vast vergeten was.

Ariel weer op, Caliban, Stefano en Trinculo in hun gestolen kledij voor zich uit drijvend

STEFANO

Laat elke man zich over alle anderen ontfermen en laat niemand voor zichzelf
zorgen. Want alles is een kwestie van geluk. – Courage, lekker monster,
courage!

TRINCULO

Als ik mijn kijkers mag geloven, dan zie ik nu iets fraais.

CALIBAN

O Setebos, wat zijn die geesten mooi!

Wat oogt mijn meester prachtig! Ik ben bang
dat hij me straffen zal.

SEBASTIAN

Ha, ha!

Wat zijn dat daar voor dingen, prins Antonio?

Zijn ze te koop?

ANTONIO

Vast wel. Die ene is
een vis, dat zie je. Kan je geld voor krijgen.

PROSPERO

Kijk naar hun kleren, heren, en zeg dan
of zij betrouwbaar zijn. Kijk, dit misbaksel,
zijn moeder was een heks; zij was zo sterk
dat zij de maan dwong eb en vloed te maken,
en deelde in haar macht, ook zonder kracht.
Die drie beroofden mij, die halve duivel –
hij is een bastaardjong – zwoer met hen samen
om mij te doden. Die twee kent u vast,
zij zijn van u. Dit duister ding erken
ik als het mijne.

CALIBAN

Ik word doodgeknepen.

ALONZO

Is dit niet Stefano, mijn dronken knecht?

SEBASTIAN

En weer bezopen. Waar haalt hij die wijn?

ALONZO

En Trinculo is lam! Waar vinden zij
dat vuurwater? Moet je hen toch zien gloeien!
Hoe kwam jij zo onder de pekel?

TRINCULO

Ik zit al in de pekelsinds ik u voor het laatst zag. Ik vrees dat ik voorgoed ben ingemaakt. Van vliegen zal ik geen last meer hebben.

SEBASTIAN

Wat is er, Stefano?

STEFANO

O raak me niet aan! Ik ben niet Stefano, ik ben een kramp!

PROSPERO

En jij wou hier toch koning worden, jochie?

STEFANO

Jazeker. Koning Kramp! O wat een ramp.

ALONZO

wijzend naar Caliban

Een vreemder ding heb ik nog nooit gezien.

PROSPERO

En zijn manieren zijn niet minder grof dan zijn gestel. Ga, jochie, naar mijn kluis, neem je kornuiten mee. Verlang je mijn pardon, ruim daar dan alles netjes op.

CALIBAN

Dat doe ik. En ik word een wijze man die gratie vraagt. Wat een driedubbele ezel

was ik dat ik die dronkaard voor een god hield,
en deze dwaze gek aanbad!

PROSPERO

Kom, ga nu!

ALONZO

tot Stefano en Trinculo

Weg nu, en berg die spullen waar je ze
gevonden hebt.

SEBASTIAN

Gestolen hebt.

Caliban, Stefano en Trinculo af

PROSPERO

Hoogheid, ik nodig u en uw gevolg
in mijn bescheiden kluis, waar u vannacht
kunt rusten, en waar ik u een verhaal
vertellen zal waardoor, daar twijfel ik
niet aan, de tijd voorbij zal vliegen: de
kroniek van mijn bestaan, van al het raars
en ongewoons dat ik beleefde sinds
ik op dit eiland aankwam. Morgenochtend
breng ik u naar uw schip, en dan – naar Napels,
waar ik het huwelijk hoop bij te wonen
van onze teerbemide kinderen.
Vandaar keer ik dan terug naar mijn Milaan,
waar ik een derde van elk etmaal aan

mijn graf zal denken.

ALONZO

Ik wil die kroniek
van uw bestaan graag horen. Het klinkt nu
al fascinerend.

PROSPERO

Ik vertel u alles,
beloof u kalme zeeën, goede wind,
een reis zo snel dat u uw verre vloot
nog inhaalt. *terzijde tot Ariel* Ariel, mijn kuiken lief:
jouw taak. Daarna terug naar de elementen,
wees vrij, het ga je goed!
tot de anderen

Kom dichterbij.

Allen af

epiloog

Hier eindigt dan mijn tovermacht,
Mij rest alleen mijn eigen kracht,
Maar die is klein. Adieu magie.
En nu beslist uw fantasie
of ik hier op dit strand crepeer,
dan wel in Napels arriveer.
Nu ik weer heers over Milaan,
vergaf al wie mij heeft misdaan:
help mij nu van dit eiland af,
of uw verbeelding wordt mijn graf.
Verlos me met uw gulle hand
van alle leed en elke band.
Vult met uw adem nu mijn zeil,
of mijn project gaat stuk, terwijl
mijn enig doel was: uw plezier.
Geen geesten meer, geen kunsten hier,
de wanhoop schrijft mijn eindcouplet,
tenzij ik troost vind in gebed,
dat zelfs de Gratie overtreft,
en ons van alle schuld ontheft.
Ook u heeft vast een donkere zij,
Wees daarom mild, en laat mij vrij.
Af

Het zal je toch gebeuren: je bent hertog van Milaan, mooie baan, daar niet van, maar eigenlijk interesseer je je meer voor occulte wetenschappen dan voor dagjespolitiek, je houdt meer van boeken dan van je collega's, bovendien heb je thuis een dochtertje van bijna drie en ben je op de koop toe single father in een tijd waarin dat nog minder gebruikelijk was dan anno 2014, en omdat je het allemaal niet meer kunt of wilt beredderen vertrouwt je het dagelijks bestuur over de stad toe aan je broer want je denkt natuurlijk: familie, daar kun je op rekenen, maar niets blijkt minder waar te zijn want die broer van jou vindt het zo fijn om macht uit te oefenen dat hij je hele entourage ompraat en achter je rug samen met je gezworen vijand de koning van Napels een complot smeedt om jou van je hertogentron te stoten en zich zo de macht definitief toe te eigenen terwijl jij niets in de gaten hebt omdat je met je neus in je boeken zit en groot is dan ook je verbijstering wanneer je op een nacht van je bed wordt gelicht door een handvol complotteurs die jou samen met je dochtertje in een brakke schuit duwen, de zee op, en was je niet op een eiland aangespoeld dan waren jullie vast verdronken en dan had Shakespeares laatste toneelstuk er helemaal anders uit gezien.

Maar Prospero en zijn dochter Miranda spoelen dus wel degelijk aan op een eiland dat op het eerste gezicht volstrekt onbewoond lijkt tot zij er godzijdank een raar wezen ontmoeten dat Caliban heet en naar eigen zeggen uit een heks (Sycorax) geboren is, wat Prospero niet zal tegenspreken want Caliban ziet er behoorlijk monsterlijk uit, maar goed, in het begin verschaft dit monsterlijk maankalf vader en dochter in ruil voor wat menselijke warmte en beschaving de kennis en de middelen die nodig zijn om op het eiland te overleven. Het gaat allemaal goed, tot het monster zich aan Miranda probeert te vergrijpen. Dat vindt Prospero er echt over en als straf degradeert hij Caliban tot een slaaf die in een hol moet wonen en voor vader en dochter permanent moet klussen.

Bij hun aankomst maakten Prospero en Miranda kennis met nog een ander raar wezen: Ariel. Ariel is geen mens maar een luchtgeest die al twaalf jaar klem zit in een boom, wat voor een luchtgeest de ultieme kwelling is. Ariel heeft destijds geweigerd gore, niet nader genoemde opdrachten uit te voeren die de heks Sycorax hem/haar oplegde. Daar was die heks toen zo chagrijnig van geworden dat ze hem/haar in een gespleten boom opsloot. Vervolgens ging Sycorax dood en werd Ariels situatie nog uitzichtlozer want alleen Sycorax beschikte over de magische

kennis die nodig was om hem/haar weer uit die boom te bevrijden. Gelukkig voor Ariel beschikt Prospero over net zoveel of misschien wel meer magische kennis dan Sycorax, en bevrijdt hij Ariel uit de boom op voorwaarde dat de luchtgeest hem een aantal jaren zal dienen alvorens hij zijn vrijheid echt helemaal terugkrijgt.

Het stuk begint wanneer Prospero en Miranda al zo'n twaalf jaar op het eiland zitten. Prospero heeft destijds dankzij een Milanees met een hart (Gonzalo) zijn favoriete boeken meegekregen, zodat hij zich al die jaren verder heeft kunnen verdiepen in magie en alchemie. Op een dag komt hij te weten dat zijn broer, de koning van Napels en hun trawanten net de trouwpartij hebben bijgewoond van Claribel, dochter van de koning van Napels, met de koning van Tunesië. Op de terugweg varen ze zo ongeveer langs het eiland waar Prospero en zijn dochter verblijven. Prospero wendt zijn magische krachten aan om een storm op te wekken waardoor het nobele gezelschap schipbreuk lijdt en aanspoelt op zijn eiland. Hij laat hen echter op verschillende plekken aan land komen, zodat bijvoorbeeld de koning van Napels vermoedt dat zijn zoon Ferdinand in de storm is omgekomen, terwijl die zoon, elders aangespoeld, hetzelfde vreest voor zijn vader. Met de hulp van Ariel laat Prospero het gezelschap over het eiland dwalen, tot ze uiteindelijk allemaal samenkomen bij de kluis waar Prospero met zijn dochter woont. Nu volgt de finale afrekening, zou je denken, maar *The Tempest* behoort tot die vreemde laatste stukken van Shakespeare die romances worden genoemd. (De andere romances zijn *Pericles*, *Cymbeline* en *The Winter's Tale*.) Romances zijn tragischer dan komedies en komischer dan tragedies. Het zijn gemengde stukken waarin dezelfde thema's uit de grote tragedies aan bod komen maar op een heel andere manier aflopen. Zo gaat het in *The Tempest* overduidelijk ook over macht natuurlijk – een van de thema's die Shakespeare een leven lang hebben gefascineerd – maar heel anders dan in *Hamlet* of *King Lear* of *Macbeth* of *Othello* levert die strijd hier niet een berg lijken op. Aan het eind van het stuk blijkt de storm niet één dodelijk slachtoffer te hebben gemaakt, is Prospero bereid zijn ellendige broer Antonio te vergeven, zal Antonio de macht over Milaan teruggeven aan zijn broer en bloeit er iets moois tussen Miranda en Ferdinand, de zoon van de koning van Napels, en schenkt Prospero zowel Ariel als Caliban de vrijheid terug. Had Shakespeare dit verhaal in een tragische vorm gegoten, dan was het eiland aan het eind wellicht veranderd in een brandend knekelhuis. In een tragedie rennen de hoofdpersonages met een onverbidde logica hun noodlot tegemoet. In een romance daarentegen lijken mensen een tweede kans te krijgen, ligt de nadruk veel meer op harmonie en restauratie van verstoorde evenwichten. Het zijn hoopvollere stukken

dan tragedies, ze geven hun personages immers de mogelijkheid om hun vergissingen ongedaan te maken. Ze bieden een uitweg, terwijl tragedies altijd een fatale afloop kennen.

Shakespeare schreef *The Tempest* hoogst waarschijnlijk in de winter van 1610-1611. Dat kunnen we afleiden uit het feit dat het stuk refereert aan een destijds druk becommentarieerde schipbreuk die in juli 1609 plaatsvond. Het vlaggeschip van een Engelse vloot die onderweg was naar de Engelse nederzetting in Virginia, de *Sea Adventure*, werd toen door een storm uit koers geslagen en strandde op een van de Bermuda-eilanden. Terwijl de opvarenden aan boord van de andere schepen verder voeren in het idee dat hun collega's aan boord van de *Sea Adventure* waren verdronken, bleven alle schipbreukelingen ongedeerd. Ze (over)leefden negen maanden op een warm en vruchtbaar Bermuda-eiland en bouwden in die tijd twee nieuwe schepen waarmee ze alsnog Virginia bereikten, tot niet geringe verbazing allicht van hun eerder gearriveerde medereizigers. Dit weten we allemaal uit een brief van een van de opvarenden van de *Sea Adventure*, William Strachey, die in september 1610 in Londen arriveerde. Ofschoon de brief pas in 1625 is gepubliceerd gaan de meeste onderzoekers ervan uit dat Shakespeare hem in het najaar van 1610 in manuscriptvorm heeft gelezen. Ariels opmerking over "die diepe kreek/waar u mij ooit om middernacht vroeg dauw/te halen in de spokende Bermuda's" (*the still-vexed Bermudas*) lijkt daarop te wijzen. Strachey's brief bevat trouwens nog andere onderwerpen (bijvoorbeeld dood gewaande schipbreukelingen) en beschrijvingen ("a most dreadfull Tempest") die Shakespeare lijkt te echoën.

Uit een ander document weten we dat Shakespeares theatergezelschap op 1 november 1611 ('Hallomas nyght') "presented att Whithall before the kinges Majestie a play Called the *Tempest*." Daardoor kunnen we met vrij grote zekerheid bepalen wanneer Shakespeare dit stuk schreef: 1610-1611.

Wat Shakespeare zeker had gelezen toen hij *The Tempest* schreef is het essay "Over de kannibalen" van de Franse Filosoof Michel de Montaigne (1533-92), in de Engelse vertaling van John Florio. (*The Essayes*, 1603). In dat essay looft Montaigne de "primitieve" levensstijl van de Tupinambas, een volk dat voor de Portugese kolonisering in Brazilië leefde en waarover een van zijn medewerkers hem had verteld. "There is nothing in that nation (Brazil)," schreef Montaigne in Florio's vertaling, "that is either barbarous or savage, unlesse men call that barbarisme, which is not common to them." En verder: "It is a nation (...) that hath no kine of traffike, no knowledge of Letters, no intelligence of numbers, no name of magistrate nor of politike superioritie, no use of service, of riches, or of poverty; no contracts, no successions, no dividences, no occupation but idle;

*no respect of kinred, but common, no apparrell but natural, no manuring of lands, no use of wine, corne, or mettle.” (In de voortreffelijke Nederlandse vertaling van Hans van Pinxteren: “Bij dit volk (...) bestaat geen enkele vorm van handel, geen schrift, geen rekenkunst; het kent geen naam voor magistraat of overheid, geen horigheid, rijkdom of armoe, geen contracten, geen erfenissen of verdelingen, geen andere bezigheden dan ontspannende, men hecht er niet meer belang aan verwanten dan aan andere leden van de gemeenschap, men kent er geen kleding, geen landbouw, geen metaal, geen gebruik van wijn of koren.” (Michel de Montaigne, *Over de wreedheid* (Amsterdam: Atheneum-Polak & Van Genneep) p. 17). Deze passage, een vroege beschrijving van het leven in een utopische natuurstaat, nam Shakespeare vrijwel letterlijk over in *The Tempest*. Als ik de baas was op dit eiland, fantaseert de goedhartige Gonzalo in het tweede bedrijf, dan zou ik hier “een tegendraadse wereld scheppen”:*

*I’th’ commonwealth I would by contraries
Execute all things, for no kind of traffic
Would I admit; no name of magistrate;
Letters should not be known; riches, poverty
And use of service, none; contract, succession,
Bourn, bound of land, tilth, vineyard – none;
No use of metal, corn, or wine or oil;
No occupation, all men idle, all;*

Had Shakespeare dit vandaag geschreven, hij was door de erven Montaigne gewis gedagvaard wegens plagiaat. Maar in zijn tijd hadden de mensen minder simplistische ideeën over auteurschap en bestonden er nog geen copyrightwetten. Shakespeare was trouwens een onverbeterlijke sampler: hij gapte en parafraseerde alles wat hij in zijn lectuur tegenkwam en bruikbaar vond.

*Omstreeks 1610/11, na een uiterst succesvolle loopbaan in het Londense theater, keerde Shakespeare terug naar Stratford. Algemeen wordt aangenomen dat *The Tempest* het laatste stuk is dat hij alleen heeft geschreven. (Daarna heeft hij nog samen met andere toneelschrijvers minstens twee stukken gemaakt: *All Is True* (Henry VIII) en *The Two Noble Kinsmen*.) Zo bekeken is het verleidelijk om de epiloog van Prospero ook te interpreteren als Shakespeares afscheidsgroet aan zijn publiek en de wereld van het theater: ‘Hier eindigt dan mijn tovermacht, / Mij rest alleen mijn eigen kracht, / Maar die is klein. Adieu magie.’ Een eerdere passage – misschien wel de mooiste en bekendste passus uit het hele stuk – verwerft in dit licht ook een andere betekenislaag:*

Ons spel is nu voorbij. Zoals ik zei,
al onze spelers waren geesten die
vernevelden tot lucht, tot ijle lucht;
zoals het schijnbeeld op dit schouwtoneel,
zullen omwolke torens, droompaleizen,
gewijde tempels, deze grootse aarde
en alle aardse dingen, oplossen,
en, vluchtig als dit ijl spektakel, spoorloos
verdwijnen. Wij zijn uit dezelfde stof
gemaakt als dromen, en een lange slaap
omsluit ons korte leven.

Prospero creëerde op zijn eiland wat Shakespeare al die jaren op de bühne had gebracht: een fantasiewereld die weliswaar met vele haakjes en spiegeltjes vasthing aan de werkelijkheid, de actualiteit en de geschiedenis – Shakespeares schouwburg heette niet voor niets *The Globe* – maar die toch in de eerste plaats bedoeld was ‘to please’, zoals Prospero verder in de epiloog van *The Tempest* beklemtoont. Shakespeare werkte nu eenmaal voor de entertainmentindustrie die het theater was. Maar in *The Tempest* gebruikte hij theater ook, zoals hij zo vaak in eerdere stukken had gedaan, als een metafoor voor de vluchtigheid, de vergankelijkheid van het menselijk bestaan. In die zin is Prospero familie zowel van, bijvoorbeeld, *Macbeth* (‘Life’s but a walking shadow, a poor player/That struts and frets his hour upon the stage,/And then is heard no more.’) als van Jacques in *As You Like It* (‘All the world’s a stage,/And all the men and women merely players.’) en van de melancholische Antonio in *The Merchant of Venice* (‘I hold the world but as the world, Graziano -/A stage where every man must play a part,/And mine a sad one.’).

De secundaire literatuur over *The Tempest* is gigantisch – dat geldt natuurlijk voor wel meer Shakespearestukken – en het heeft dus geen zin er hier op in te gaan. De geïnteresseerde lezer verwijs ik graag naar het voortreffelijk overzicht van de *Tempest*-literatuur dat David Lindley schreef bij de geactualiseerde heruitgave van dit stuk in *The New Cambridge*-reeks (*The Tempest*, edited by David Lindley, Cambridge University Press, 2013).

Deze vertaling is gebaseerd op de uitgave van *The Tempest* in de *Arden*-reeks. Ik heb zowel de tweede editie (bezorgd door Frank Kermode, gepubliceerd in 1954) gebruikt als de derde (bezorgd door Virginia Mason Vaughan en Alden T. Vaughan, gepubliceerd in 1999 en, in een

herziene en uitgebreide uitgave, in 2011). Ik heb ook de eerdere vertalingen geraadpleegd van L.A.J. Burgersdijk, Martinus Nijhoff, Willy Courteaux, Gerrit Komrij en H.J. de Roy van Zuydewijn. Elke nieuwe vertaling van een tekst als *The Tempest* is een palimpsest. Sporen van de geraadpleegde vertalingen zijn in deze tekst dan ook makkelijk te vinden.

Tervuren, januari 2014.

De Storm in de vertaling van Frank Albers ging bij het Nationale Toneel in première op 22 februari 2014 in de Koninklijke Schouwburg van Den Haag

alonzo Pieter van der Sman

sebastian Tibor Lukács

prospero Mark Rietman

antonio Jaap Spijkers

ferdinand Reinout Scholten van Aschat

gonzalo Hajo Bruins

adriano Roben Mitchell

caliban Vincent Linthorst

trinculo Bram Suijker

stefano Harry van Rijthoven

scheepskapitein Roben Mitchell (d)

bootzman Vincent Linthorst (d)

zeelieden ensemble

miranda Hannah Hoekstra

ariel Anniek Pheifer

iris Bram Suijker (d)

ceres Anniek Pheifer (d)

juno Roben Mitchell (d)

nimfen, maaiers ensemble

Regie: Johan Doesburg

Dramaturgie: Rezy Schumacher

www.nationaletoneel.nl

(De rol van Francisco is geschrapt, zijn tekst is bij die van Adriano gevoegd.)

Bronteksten:

The Arden Shakespeare (Second Series), edited by Frank Kermode (1954)

The Arden Shakespeare (Third Series), ed. by Vaughan & Vaughan (1999)

William Shakespeare (1564–1616) was de zoon van een handschoenmaker uit Stratford-upon-Avon en van Mary Arden, dochter uit een welvarende boerenfamilie in Wilmcote. Beide waren semi-analfabeet. In 1582 trouwde Shakespeare Anne Hathaway. Zij kregen drie kinderen: Susanna (1583-1649) en de tweeling Hamnet (1585-1596) en Judith (1585-1662). Ca 1585 vertrekt Shakespeare naar Londen, waar hij als acteur aan de kost probeert te komen. In 1589 schrijft hij zijn eerste toneelstuk, *Henry VI*. In totaal zal hij in twintig jaar tijd bijna veertig stukken schrijven, alleen of samen met andere auteurs en theatermakers. Hij schreef ook 154 sonnetten en twee lange, erotische gedichten, *Venus and Adonis* en *The Rape of Lucrece*. De helft van alle aan hem toegeschreven stukken is pas na zijn dood gepubliceerd, in de beroemde Folio-editie van 1623. Van andere stukken circuleerden tijdens Shakespeares leven in Londen diverse roofofdrukken, waarvan geen enkele door de schrijver zelf was geauthoriseerd. Shakespeare was ook een gewiekst diplomaat en een gehaaid zakenman. Als aandeelhouder in zijn eigen theatergezelschap verdiende hij het tienvoud van het jaarsalaris van een schooldirecteur. Omstreeks 1610 keerde hij welgesteld terug naar Stratford. Hij overleed op 23 april 1616.

Toneelwerk

Tragedies

Titus Andronicus – 1593/1594

Romeo en Julia – 1595/1596

Julius Caesar – 1599

Hamlet – 1600/1601

Othello – 1604

Koning Lear – 1605

Macbeth – 1606

Antony en Cleopatra – 1606/1607

Timon van Athene – 1607/1608

Coriolanus – 1607/1608

Komedies

De klucht der vergissingen – 1592-1594

Het temmen van de feeks – 1593/1594

De twee edellieden van Verona – 1594

Veel gewin, geen gemin – 1594/1595

Een midzomernachtsdroom – 1595/1596

De koopman van Venetië – 1596/1597

De vrolijke vrouwtjes van Windsor – 1597 – revisie ca. 1600/1601

Veel leven om niets – 1598/1599

Zoals u wilt – 1599

Driekoningenavond – 1601/1602

Eind goed, al goed – 1602/1603

Maat voor maat – 1604

Historische stukken

Eerste deel van Koning Henry VI – 1589/1590 – revisie 1594/1595

Tweede deel van Koning Henry VI – 1590/1591

Derde deel van Koning Henry VI – 1590/1591

Richard III – 1592/1593

Edward III – 1592-1595 – auteurschap onzeker

Koning John – 1594-1596

Richard II – 1595

Eerste deel Henry IV – 1596/1597

Tweede deel Henry IV – 1598

Henry V – 1599

Troilus en Cressida – 1601/1602

Henry VIII – 1612/1613 – i.s.m. John Fletcher

Romantische stukken

Pericles – 1607/1608

Cymbeline – 1609/1610

Een winteravondsprookje – 1610/1611

De Storm – 1611

Frank Albers (1960) studeerde filosofie in Gent en literatuurwetenschap in Oxford. Hij promoveerde aan Harvard op het werk van Jean-Jacques Rousseau en Ralph Waldo Emerson. Van 1998 tot 2000 was hij samen met Bernard Dewulf hoofdredacteur van *het Nieuw Wereldtijdschrift*. Van 2001 tot 2005 leidde hij *De Standaard der Letteren*. Bij *De Bezige Bij* publiceerde hij in 2007 *Beatland*, een literair reisessay in de sporen van Jack Kerouacs *On the Road*. In 2014 verschijnt eveneens bij *De Bezige Bij* zijn roman *Caravantis*. Voor Het Nationale Toneel vertaalde Albers eerder o.a. *Titus Andronicus*, *Hamlet*, *King Lear* en *Romeo and Juliet*. Hij doceert Shakespeare, Amerikaanse cultuur en filosofie aan de Universiteit Antwerpen.

www.frankalbers.blogspot.be